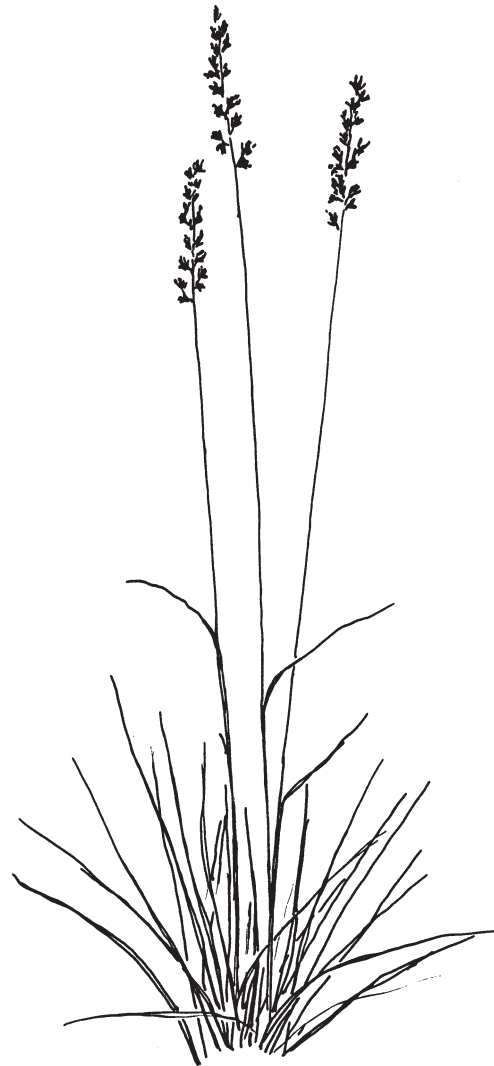




Uddskatanin luonnonsuojelu- alueen niittyjen ja ketojen hoitosuunnitelma

Tiina Kanerva



Vantaa 2003

Tiina Kanerva
Metsähallitus
Etelä-Suomen luontopalvelut
PL 94
01301 Vantaa
puh. 0205 64 4321
tiina.kanerva@metsa.fi

ISSN 1235-8983
ISBN 952-446-375-X (www.metsa.fi/julkaisut/pdf/luo/b69.pdf)

Kansikuva: Hellevi Salonen.



© Metsähallitus 2003

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
1.1	Hoitosuunnitelman tavoite ja tausta	5
1.2	Alueen suojelutilanne.....	6
2	UDDSKATANIN MAANKÄYTÖN VAIHEITA	6
2.1	Uddskatanin ja Tulliniemen historiaa.....	6
2.2	Niittyjen ja ketojen hoidon vaiheita	7
2.3	Alueen nykyinen käyttö.....	8
3	ALUEEN LUONTO	8
3.1	Natura-luontotyytit	9
3.2	Hoitokohteiden luontotyytit ja kasvillisuus	10
3.3	Kasviston erityispiirteitä.....	13
3.3.1	Laukkaneilikka.....	13
3.3.2	Muita uhanalaisia tai harvinaisia kasveja	14
3.4	Perhoset.....	15
3.4.1	Päiväperhoset.....	15
3.4.2	Yöaktiiviset perhoset.....	16
3.5	Linnut	17
3.6	Nisäkkäät	18
4	LUONNONHOIDON TAVOITTEET JA HOITOTOIMET	18
5	LUONNONHOIDON VAIKUTUKSET NATURA-LUONTOTYYPPEIHIN	21
6	HOIDON VAIKUTUSTEN SEURANTA JA JATKOSELVITYKSET	21
7	AIKATAULU JA KUSTANNUSARVIO.....	22
	LÄHTEET	24
	LIITTEET	
Liite 1	Uddskatanin luonnonsuojelualueella tavatut uhanalaiset ja silmälläpidettävät kasvit ja perhoset.	27
Liite 2	Suojelutilanne.....	29
Liite 3	Kuviokartta ja paikannimet.	30
Liite 4	Natura-luontotyytit.....	31
Liite 5	Hoitotoimenpiteet	33
Liite 6	Hoitosuunnitelmasta saadut lausunnot	34
Liite 7	Suunnitelman hyväksymiskirje	41

1 JOHDANTO

1.1 Hoitosuunnitelman tavoite ja tausta

Tämän hoitosuunnitelman tavoitteena on Uddskatanin luonnonsuojelun alueen arvokkaiden perinnebiotooppien kunnostaminen ja säännöllinen hoitaminen. Tavoitteena on parantaa ketojen, merenrantaniittyjen ja entistettävien hakamaiden uhanalaisten ja harvinaisten kasvi- ja eläinlajien elinoloja. Erityisen huomion kohteena ovat Uddskatanin perinnebiotooppien kasvillisuus ja perhoset. Varsinkin Suomessa erittäin uhanalaisen niitylaukkaneilikan ja perhosille tärkeiden isomaksaruohon ja kangasajuruohon kasvupaikkoja kunnostetaan.

Hoitokohteisiin kuuluu noin 7,3 hehtaaria merenrantaniittyä, somerikkoja, kuivaa niittyä, kallioketoja ja entistettävää hakamaata. Hoitokohteet sijaitsevat Uddskatanin luonnonsuojelun alueella lukuun ottamatta Inre Kalskär -saarta sekä osia Gåsörsvikenin rantaniitystä ja Gåsörsuddenin niemennokasta, jotka sijaitsevat luonnonsuojelutarkoituksiin hankitulla määrälalla.

Liikennetekniikka Oy (1992) teki yhdessä Hangon kaupungin ja Uudenmaan lääninhallituksen kanssa vuonna 1992 hoito- ja käyttösuunnitelman Hangon Tuliniemelle ja sitä ympäröivälle suojelun alueelle. Metsähallituksen Etelärannikon puistoalue (Metsähallitus 1993) laati samoihin aikoihin ehdotuksen Uddskatanin luonnonsuojelun alueen hoito- ja käyttösuunnitelmasta. Tämä niittyjen ja ketojen hoitosuunnitelma tarkentaa Uddskatanin hoito- ja käyttösuunnitelmassakin esitettyä Uddskatanin niittyjen ja ketojen sekä uhanalaisten ja harvinaisten lajien elinympäristöjen hoitoa. Suunnittelun alue on mukana 'Niittyjen kunnostus ja hoito Suomessa, Ruotsissa ja Virossa' -nimisessä Life-projektissa. Projekti alkoi vuonna 2001 ja kestää kevättalven 2004.

Uddskatanin luonnonsuojelun alueen niittyjen hoitosuunnitelman laati suojelubiologi Tiina Kanerva Metsähallituksen Etelä-Suomen luontopalveluista. Suunnitelman kartat piirsi suojelubiologi Kimmo Kolehmainen. Suunnitelman tekoon osallistuivat puistonjohtaja Hannu Ormio ja puistonhoitaja Hans-Erik Nyman. Suunnittelun alueella vierailivat ja suunnittelua kommentoivat edellisten lisäksi suojelubiologi Leif Lindgren, luontokartoittaja Esko Vuorinen ja Kari Salovaara Hangosta. Käsikirjoitusta ovat kommentoineet myös Kalevi Keynäs Hangosta, Aleksi Lehikoinen Tringa ry:stä ja Terhi Rytteri Suomen ympäristökeskuksesta.

Suunnitelmasta pyydettiin lausunnot Uudenmaan ympäristökeskuksesta, Hangon kaupungilta, Suomen vapaasatama Oy:ltä ja Hangon ympäristöyhdistykseltä. Lausunnot ovat liitteenä 6. Suunnitelma lähetettiin tiedoksi ympäristöministeriön siltä varalta, että ympäristöministeriö olisi halunnut ottaa suunnitelman vahvistettavakseen. Suunnitelma vahvistettiin Metsähallituksen keskusyksikössä 4.9.2002.

1.2 Alueen suojutilanne

Uddskatanin luonnonsuojelualue sijaitsee Hangon kaupungin lounaiskärjessä (liite 2). Uddskatanin ja Gåsörsuddenin välisestä alueesta ja palasta Tulliniemen hiekkarantaa perustettiin vuonna 1990 asetuksella (N:o 1300/1989) Uddskatanin luonnonsuojelualue. Perustamisasetuksen mukaan Uddskatanin luonnonsuojelualueen tavoitteena on suojella Suomenlahden rannikon ja Salpausselkien yhdessä muovaamaa luontoa sekä siihen kuuluvien kasvi- ja eläinlajien elinympäristöjä. Keto- ja hietikkolajiston hoitotoimet on erikseen mainittu perustamisasetuksessa. Myös tutkimuksen ja luonnonharrastamisen edistäminen kuuluu Uddskatanin luonnonsuojelualueen tehtäviin.

Uddskatanin luonnonsuojelualue on osa Tulliniemen linnustonsuojelualue -nimistä Suomen Natura 2000 -verkoston kohdetta (FI0100006). Uddskatanin alue sisältyy myös jo vuonna 1933 perustettuun Hankoniemen linnustonsuojelualueeseen, jonka rauhoitusmääräyksiä ja rajauksia on sittemmin muutettu lääninhallituksen ja Uudenmaan ympäristökeskuksen päätöksillä vuosina 1990, 1992 ja 2000 (643/1990, 232/1992, 1364/2000). Hankoniemen linnustonsuojelualueesta käytetään nykyisin nimeä 'Tulliniemen luonnonsuojelualue'.

Pinta-alaltaan Uddskatanin luonnonsuojelualue on 32 hehtaarin kokoinen, eikä siihen kuulu vesialueita. Vuonna 2001 hankittiin Metsähallituksen hallintaan luonnonsuojelutarkoituksiin 153 hehtaarin suuruinen määräala Uddskatanin luonnonsuojelualueen länsipuoliselta merialueelta. Määräalasta maata on noin 2,09 hehtaaria ja vesi- ja vesijättömaata noin 150,6 hehtaaria. Määräalaan kuuluu luotoja, kolme saarta, Gåsörsuddenin uloin niemennokka ja Gåsörsvikenin rantaniittyä. Määräala on osa Tulliniemen luonnonsuojelualuetta ja kuuluu myös Natura-alueeseen.

2 UDDSKATANIN MAANKÄYTÖN VAIHEITA

2.1 Uddskatanin ja Tulliniemen historiaa

Tulliniemellä sijaitsi tulliasema jo 1600-luvulla aina vuoteen 1920 saakka (Runeberg 1993). Luotsit taas ovat pitäneet Tulliniemeä tukikohtanaan 1700-luvulta lähtien. Aluksi pienessä luotsitalossa ei ollut lämmitystä, eikä siinä asuttu talvisin lainkaan. Uusi luotsitalo rakennettiin vuonna 1888 ja nykyinen luotsiasema vuosina 1949–1950 (Runeberg 1993). Tulliniemellä asui 1910-luvulla tullimiehiä perheineen. He raivasivat Tulliniemen kallionpainanteisiin pieniä puutarhapalstoja ja perunamaita. Lehmät laidunsivat ympäri Tulliniemeä muun muassa Gåsörsbuktenilla (Oksanen 1978, Runeberg 1993).

Oksasen (1978) mukaan kalastaja Sundström viljeli perunaa Uddskatanin pienellä pellolla 1920-luvulla, vaikka asui silloin itse vielä Uddgrundetilla. Vuonna 1936 Sundström rakensi talon Uddskatanille peltonsa laidalle. Vuodesta 1947 lähtien talo oli talvisin autio, mutta vielä 1970-luvun loppupuolella Sundström

kävi mökillään päivittäin (Oksanen 1978). Vuonna 1979 hän myi talonsa lintu-
asemaksi Tringa ry:lle (Keynäs 1993).

Hangon vapaasatamayhtiö perustettiin vuonna 1919 (Runeberg 1993). Ensimmäi-
set varastomakasiinit ja rautatie rakennettiin Tulliniemelle vuonna 1920. Satamaa
alettiin kehittää voimakkaasti 1960-luvulla, jolloin alue myös aidattiin. Junalaut-
tasatama rakennettiin 1970-luvun alussa ja junalauttaliikenne Hangon ja Trave-
munden välillä aloitettiin vuonna 1975. Satamaa laajennettiin 1980- ja 1990-
luvuilla.

Rauhanomaisen käytön lisäksi strategisesti tärkeä Uddskatanin ja Tulliniemen
alue on ollut eri aikoina eri maiden asevoimien toimien kohteena. Vuonna 1940
Suomi vuokrasi välirauhansopimuksen mukaisesti Hankoniemen Neuvostoliitol-
le. Hangon vuokra-alue oli Neuvostoliiton hallinnassa vuoden 1941 loppuun
(Salminen 1991). Venäläiset rakensivat Uddskatanille ja Tulliniemeen tehokkaan
puolustuslaitteiston, josta on vieläkin nähtävissä jäänteitä maastossa. Muun mu-
assa yksi hyvinvoiva laukkaneilikan osakasvusto kasvaa romahtaneen kone-
kivääripesäkkeen raunioilla.

Keväällä 1942 Tullinimeen perustettiin saksalaisten etappikeskus. Saksalaiset
rakensivat alueelle suuren määrän parakkeja ja muita rakennuksia. Myöhemmin
osa parakeista purettiin ja osa muutettiin naisvankilaksi. Naisvankila toimi Tulli-
niemellä 1960-luvulle saakka (Runeberg 1993). Parakit ovat olleet myös Suomen
armeijan käytössä. Nyt niistä on suurin osa rapistunut ja romahtanut käytön la-
kattua. Uddskatanin luonnonsuojelualueella on jäljellä kaksi rakennusta: nais-
vankilan käymälä sekä pienempi tiilinen rakennus suunnitellulla hakamaalaitu-
mella.

2.2 Niittyjen ja ketojen hoidon vaiheita

Yksityiskohtaista tietoa niittyjen ja ketojen käytöstä ei tätä suunnitelmaa tehtäes-
sä ollut saatavilla. Nyt laidunnukseen otettava alue Gåsörsvikenillä oli kuitenkin
1900-luvun alussa laitumena (Keynäs 1993). Merenrantaniityn viereinen männik-
kö taas on entistä hakamaata (Metsähallitus 1993). Vanhasta ilmakuvasa näkyy,
että Gåsörsvikenin rantaniitty oli vuonna 1942 huomattavasti laajempi kuin ny-
kyisin. Suurin osa siitä oli puutonta. Vain paikoin kasvoi puita pienissä ryhmissä.
Myös Gåsörsudden, Inre Kalskär, Kalskärsberget ja sen läheinen kuiva nummi
olivat 1940-luvulla lähes puuttomia. Gåsörsuddenilla kasvoi joitakin mäntyjä
somerikon eteläreunalla.

Uddskatanin niittyjä ja ketoja on hoidettu talkoilla 1980- ja 1990-luvuilla (Ryttäri
1993). Raaseporin luonnonsuojeluyhdistys harvensi Gåsörsuddenin laukkaneili-
koita varjostavaa männikköä loppukesällä 1987. Vuonna 1992 Suomen WWF:n
talkooleirillä perustettiin Gåsörsuddenille mm. laukkaneilikan hoitokoe. Koeruu-
duilta poistettiin männynntaimia, jäkälää, variksenmarjaa ja kariketta. Hoitoko-
keet toistettiin joitakin kertoja 1990-luvulla laukkaneilikan populaatioseurantojen
yhteydessä. Myös Gåsörsvikenin rantaniittyä ja Stora Munkhamnin ketoa hoidet-

tiin vuonna 1992. Gåsörsvikenin rantaniityltä raivattiin pensaita ja pieniä puita. Stora Munkhamnin laukkaneilikkakettoa niitettiin ja kedolta poistettiin pensaita, katajaa ja kanervaa.

2.3 Alueen nykyinen käyttö

Uddskatanin luonnonsuojelualueella saa sulan maan aikaan liikkua perustamisasetuksen mukaan vain merkittyjä polkuja pitkin. Kun jää peittää rantavedet, saa hiihtää muuallakin. Koska vapaasataman vuoksi manneryhteydet satama-alueelle ja samalla Uddskatanin luonnonsuojelualueelle on suljettu, on pääsy suurimmalle osalle luonnonsuojelualuetta rajoitettua. Vain osa Tullirannan suojeltua hiekkarantaa on kävijöille jatkuvasti avoinna. Vaikka kävijät on siellä ohjattu poluille, on herkkä dyynikasvillisuus paikoin pahoin kulunutta.

Muulla Uddskatanin luonnonsuojelualueella on sulan maan aikana käynyt lähinnä lintuharrastajia, tutkijoita sekä retkeilijöitä opastetuissa ryhmissä. Alueella kävi 1990-luvulla suurin piirtein 10 ryhmää vuodessa ja ryhmien koko oli 10–30 henkeä. Koska hietikko- ja kalliokasvillisuus on kulutukselle hyvin herkkää, näkyvät kuljetut polut selvästi kasvillisuudessa. Toisaalta juuri avoimilla paikoilla viihtyvät monet hietikoiden ja kallioiden arvokkaimmista lajeista, joten jonkin asteinen kulutus saattaa olla hyväksikin.

Lintutieteellinen yhdistys Tringa ry on vuokrannut Uddskatanilla sijaitsevan vanhan kalastajamökin lintuasemaksi ja lintuharrastajat tekevät alueella muuttoa ja pesimälinnuston seurantaa ja rengastusta. Helsingin yliopiston ja Suomen ympäristökeskuksen tutkijat ovat tutkineet Uddskatanilla muun muassa uhanalaisia kasveja ja yöperhosia. Alueella on ollut useita vuosia valtakunnallisen yöperhosseurannan pyyntirysä. Kari Salovaara Hangosta on selvittänyt Uddskatanin lepakkolajistoa.

3 ALUEEN LUONTO

Uddskatanin luonnonsuojelualue sijaitsee Uudenmaan eliömaakunnassa, mutta aivan Varsinais-Suomen eliömaakunnan rajalla (Bonn 1990). Olosuhteet ovat Bonnin mukaan hyvin mereiset ja vastaavat varsinkin Tulliniemeä ympäröivillä saarilla lähinnä ulkosaariston uloimpia osia ja merivyöhykettä. Niemi, jolla varsinainen Tulliniemi ja Uddskatan sijaitsevat, on osa Salpausselän harjumuodostumaa ja koostuu pääosin hiekasta. Uddskatanin niemellä ovat kuitenkin merenrantakalliot yleisiä.

Uddskatanin luonnonsuojelualueella on viime vuosikymmeninä tehty selvityksiä kasvillisuudesta ja kasvistosta (Oksanen 1978, Bonn 1990, Rytteri 1993), perhosista (Mikkola 1997), eräistä uhanalaisista hyönteisistä (Venetvaara 1994), linnuista (Nikander 1990) ja lepakoista (Salovaara 2001). Muista nisäkkäistä on kertynyt hajahavaintoja.

Tiina Kanerva Metsähallituksen Etelä-Suomen luontopalveluista inventoi kesällä 2001 Uddskatanin luonnonsuojelualan Natura 2000 -luontotyypit ja kasvillisuustyypit sekä keräsi hoitokohteilta kasvillisuustietoja. Suomen WWF toimeksiannosta selvitettiin kesällä 2001 päivä- ja yöperhoslajistoa. Päiväperhoset inventoi Tea von Bonsdorff (Bondsorff & Ikävalko 2001). Karl-Erik Lundsten määrittäi valorysien suurperhoslajiston ja Tomi Mutanen pikkuperhoset (Nieminen & Sundell 2002).

3.1 Natura-luontotyypit

Kesän 2001 inventoineissa kartoitetut luontodirektiivin (92/43/ETY) liitteen I luontotyypit (Natura-luontotyypit) on esitetty taulukossa 1. Kartta Natura-luontotyypeistä on liitteenä 4. Luontotyyppien määrittämisessä on käytetty Airaksisen ja Karttusen (2001) Natura 2000 -luontotyyppiopasta. Kasvillisuustyypittely on tehty Toivosen ja Leivon (1993) mukaisesti.

Taulukko 1. Natura-luontotyypit kesällä 2001. Lsa = Uddskatanin luonnonsuojeluala, Määräala = vuonna 2001 luonnonsuojelutarkoituksiin hankittu määräala, * = erityisen tärkeä luontotyyppi.

Koodi	Luontotyyppi	Lsa		Määräala		Yhteensä	
		ha	%	ha	%	ha	%
1220	Kivikkorannat	0,076	0,24	0,99	20,0	1,1	2,9
1230	Kasvipeitteiset merenrantakalliot	12,3	37,8	2,3	46,4	14,6	39,0
1630	Merenrantaniityt*	1,5	4,6	0		1,5	4,0
2110	Liikkuvat alkiovaiheen dyynit	0,77	2,4	0		0,77	2,1
2120	Liikkuvat rantakauradyynit (valkeat dyynit)	1,2	3,8	0		1,2	3,2
2130	Kiinteät, ruohokasvillisuuden peittämät dyynit* (harmaat dyynit)	2,8	8,6	0		2,8	7,5
4030	Kuivat nummet	0,077	0,24	0		0,077	0,21
6270	Runsaslajiset kuivat ja tuoreet niityt*	0,21	0,65	0,27	5,4	0,48	1,3
9050	Lehdot	2,6	8,1	0		2,6	7,0
	Muuta kuin Natura-luontotyyppiä	10,9	33,6	1,4	28,2	12,3	32,8
	Yhteensä	32,4	100,0	5,0	100,0	37,4	100,0

Uddskatanin luonnonsuojelualueesta runsas kolmannes on kasvipeitteistä merenrantakalliota. Noin kolmannes pinta-alasta ei ole mitään Natura-luontotyyppiä. Seuraavaksi laajimmat Natura-luontotyypit ovat eri kehitysvaiheessa olevat dyynit, lehdot ja merenrantaniityt. Runslajisia kuivia tai tuoreita niittyjä sekä kuivia nummia on todellisuudessa enemmän kuin mitä liitteen 4 karttaan on kuvioitu, sillä pienialaisimmat niityt ja nummet jätettiin kuvioimatta.

Vuonna 2001 voimassa olleiden Metsähallituksen kuviointiohjeiden mukaisesti annettiin yhdelle kuviolle vain yksi Natura-luontotyyppi, vaikka joitakin kuvioita olisi kuvannut useampikin luontotyyppi. Rantavallit (1210) jäivät kokonaan kuvioimatta. Rantavalli kulki kapeana nauhana Gåsörsuddenin somerikkorannalla sekä osalla Tullirannan hiekkarantaa. Myöskään vedenalaisia luontotyyppijä ei kartoitettu lainkaan. Uddskatanin luonnonsuojelualan ympärillä on ainakin vedenalaisia hiekkasärkiä (1110), laajoja matalia lahtia (1160) ja riuttoja (1170).

3.2 Hoitokohteiden luontotyypit ja kasvillisuus

Taulukossa 2 on esitetty Uddskatanin luonnonsuojelualueella ja luonnonsuojelutarkoituksiin hankitulla määrälalla sijaitsevien hoitokohteiden Natura-luontotyypit. Hoitokohteiden sijainti näkyy liitteen 5 kartassa. Noin puolet hoitokohteista ei ole tällä hetkellä mitään Natura-luontotyyppiä. Merenrantaniityt, kivikkorannat sekä runsaslajiset kuivat niityt ovat hoitokohteiden laajimmat Natura-luontotyypit. Muutama hoidettava kuvio on kasvipeitteistä merenrantakalliota tai kuivaa nummea.

Taulukko 2. Hoitokohteiden Natura-luontotyypit kesällä 2001.* = erityisen tärkeä luontotyyppi.

Koodi	Luontotyyppi	Kuvionumerot	Pinta-ala ha	%
1220	Kivikkorannat	8.2, 8.3	1,1	15,1
1230	Kasvipeitteiset merenrantakalliot	3.3	0,31	4,3
1630	Merenrantaniityt*	7.2	1,49	20,4
4030	Kuivat nummet	3.4	0,077	1,1
6270	Runsaslajiset kuivat ja tuoreet niityt*	2.2, 10.1	0,5	6,9
	Muuta kuin Natura-luontotyyppiä	6.2, 6.5, 7.1, 8.1	3,8	52,1
	Yhteensä		7,3	100,0

Gåsörsuddenin kivikkoranta ja männikkö

(kuviot 8.1, 8.2, 8.3; yhteensä 1,4 ha)

Gåsörsuddenin niemennokka ja männikön pohjoispuolella kulkeva kolmenmetrin levyinen mereen viettävä rantakaistale ovat *puutonta kivikkorantaa*. Kasvittomat, matalakasvuiset ja korkeakasvuiset rantasoraikat ja -kivikot vaihtelevat mosaiikkimaisesti Gåsörsuddenilla. Aallot ovat kasanneet rannalle meren antimista leveimmillään noin metrin levyisen levä- ja törkyvallin.

Meren puoleisella pohjoisrannalla on kasvitonta alaa monin paikoin enemmän kuin kasvillisuuden valtaamaa. Rannan kasvillisuus on harvaa, aukkoista ja monilajista, eikä varsinaisia valtalajeja ole. Suurempia yhtenäisiä kasvustoja muodostavat esimerkiksi rantavehänä (*Leymus arenarius*) ja juolavehänä (*Elymus repens*) niemennokan pohjoispuolella ja järviruoko (*Phragmites australis*) eteläpuolella. Rantakaistaleella kasvaa Uudenmaan suurin (Bonn 1990) merikaalikasvusto (*Crambe maritima*). Muita harvinaisehkoja kasveja ovat Suomessa vaarantunut (Rassi ym. 2001) keltamatara (*Galium verum*), merisinappi (*Cakile maritima*), ketomaruna (*Artemisia campestris*), merenrantavieras (*Cuscuta europaea* ssp. *halophyta*), suola-arho (*Honckenya peploides*) ja merimaltsa (*Atriplex littoralis*).

Gåsörsuddenin *männikön* alla kituuttelee Uddskatanin laajin laukkaneilikkakasvusto kuivalla kanervatyypin kankaalla, jossa variksenmarja kuitenkin kasvaa kanervaa runsaampana. Männyistä osa on vanhoja käkkyrämäntyjä, mutta valtapuusto on nuorempaa, noin 25–40-vuotiaista. Alueella kasvaa myös runsaasti pieniä männyn taimia. Muita puu- tai pensaslajeja ovat siellä täällä kasvavat kataja (*Juniperus communis*), orjanruusu (*Rosa dumalis*), pihlaja (*Sorbus aucuparia*) ja hieskoivu (*Betula pubescens*).

Valtalajeina männikön aluskasvillisuudessa ovat variksenmarja (*Empetrum nigrum*), metsälauha (*Deschampsia flexuosa*) ja seinäsammal (*Pleurozium schreberi*). Muita lajeja ovat muun muassa kanerva (*Calluna vulgaris*), puolukka (*Vaccinium vitis-idaea*), mustikka (*Vaccinium myrtillus*), keltamatarata (*Galium verum*), keltatalvikki (*Pyrola chlorantha*), tähtitalvikki (*Moneses uniflora*), meriratamo (*Plantago maritima*) ja kevätpiippo (*Luzula pilosa*). Jäkälistä männikössä kasvaa muun muassa islanninjäkälää (*Cetraria islandica*) ja okatorvijäkälää (*Cladonia uncialis*).

Gåsörsvikenin laidunnettava merenrantaniitty ja hakamaa

(kuviot 6.2, 6.5, 7.1, 7.2; yhteensä 5,0 hehtaaria)

Merenrantaniitty on kooltaan noin 1,8 hehtaaria. Niityllä on runsaasti kookkaita lohkaraita ja kiviä. Matala- ja korkeakasvuiset heinävaltaiset merenrantaniityn kasvillisuustyypit vaihtelevat niityllä mosaiikkimaisesti. Vaikka koko Gåsörsvikenin pohjukka näyttää vuoden 1942 ilmakuvan mukaan olleen avointa ja puutonta, niitty on nyt matalakasvuisinta Gåsörsvikenin pohjoispäässä. Etelään mentäessä kasvillisuus vaihtuu korkeammaksi ja järviruoko muuttuu yhä vallitsevammaksi. Lahden eteläpäässä (kuvio 6.3) järviruokovyöhyke yhtyy lähes suoraan luhtaiseen tervalepikkoon, eikä matalakasvuisempia kasvilajeja kasva kuin siellä täällä ruokojen seassa.

Laidunnukseen otettavalle niitylle on noussut joitakin yksittäisiä männyntaimia ja tervaleppäryhmiä. Korkeakasvuiset järviruoko, ruokohelpi (*Phalaris arundinacea*), juolavehna ja mesiangervo (*Filipendula ulmaria*) vallitsevat osaa niitystä. Muita runsaita lajeja ainakin kesän loppupuolella olivat ketohanhikki (*Potentilla anserina*), syysmaitianen (*Leontodon autumnalis*), rantakukka (*Lythrum salicaria*), suolavihvilä (*Juncus gerardii*), meriluikka (*Eleocharis uniglumis*), punanata (*Festuca rubra*) ja rönsyrölli (*Agrostis stolonifera*). Niityllä kasvoi niiden lisäksi esimerkiksi keltamataraa, isorantasappea (*Centaurium littorale*) ja merenrantavierasta.

Hakamaaksi entistettävä alue on noin 3,2 hehtaarin kokoinen lähinnä tuoreen kankaan männikkö. Pieni kulmaus on tervaleppälehdon tai -luhdan ja männikön vaihettumisvyöhykettä. Puusto on aukkoista ja pääasiassa nuorehkoa mäntyä, jonka sekaan on noussut joitakin tervaleppiä. Pensaskerroksessa kasvaa männyn ja tervalepän taimien lisäksi joitakin pihlajia, katajia, raitoja (*Salix caprea*) ja kurturuusuja (*Rosa rugosa*).

Männikön aluskasvillisuus on sekalaista. Varvuista kuviolla kasvaa mustikkaa, puolukkaa, variksenmarjaa ja kanervaa, ruohoista muun muassa ruohokanukkaa (*Cornus suecica*), metsätähteä (*Trientalis europaea*), kevätpiippoa, mesiangervoa, karhunputkea (*Angelica sylvestris*), rätvänää (*Potentilla erecta*), hiirenvirnaa (*Vicia cracca*) ja heinistä muun muassa metsälauhaa (*Deschampsia flexuosa*), hietakastikkaa (*Calamagrostis epigejos*) ja lampaannataa (*Festuca ovina*).

Kalskärsbergetin kallioketo ja siihen liittyvä kuiva nummi

(kuviot 3.3 ja 3.4; yhteensä 0,4 ha)

Kalskärsbergetin *merenrantakallio* on kooltaan noin 0,3 hehtaaria. Kalliolla vaihtelevat kasvittomat tai vain rupi- tai lehtijäkälien peittämät laikut heinä- ja ruoholaikkujen kanssa. Kalskärsbergetillä kasvaa runsaasti isomaksaruohoa (*Sedum telephium*), joka paikoin on jäämässä kanervan, vadelman tai katajan alle. Muita kasveja ovat muun muassa keltamatara, ahomansikka (*Fragaria vesca*), ketorvokki (*Viola tricolor*), keltamaksaruoho (*Sedum acre*), siankärsämö (*Achillea millefolium*), ruoholaukka (*Allium schoenoprasum*), lampaannata, hietakastikka ja metsälauha.

Kalskärsbergetin itäpuolella on muutaman aarin kokoinen *pienruoho-kanervanummi*, jolla ajuruoho-heinälaikut vuorottelevat kanerva-sianpuolukkalaikkujen ja paljaan hiekkamaan kanssa. Kanervan, sianpuolukan (*Arctostaphylos uva-ursi*) ja kangasajuruohon (*Thymus serpyllum*) lisäksi nummen lajistoon kuuluvat muun muassa hietikkonata (*Festuca polesica*), keltamatara, isomaksaruoho, siankärsämö ja niittysuolaheinä (*Rumex acetosa*). Pensaskerroksessa kasvaa jokunen kataja ja vadelma sekä pihlajan ja männyn taimi. Puusto koostuu kuvion laidalla kasvavista nuorehkoista männyistä.

Kalskärin ja Stora Munkhamnin runsaslajiset kuivat niityt

(kuviot 10.1 ja 2.2; yhteensä 0,4 ha)

Inre Kalskärin saari on pääasiassa merenrantakalliota ja kuivaa, osin katajaa kasvavaa niittyä. Lisäksi saarella on pieni merenrantaniitty ja pieni somerikkoinen kivikkoranta. Kuivalla niityllä ja somerikolla kasvaa yksi kolmesta Uddskatanin laukkaneilikkakasvustosta. *Kuiva ruoho- ja heinäniitty* on varsinkin länsipäästään tiheän katajikon valtaama. Avoimella niityllä kasvaa muutaman kukkivan laukkaneilikan lisäksi muun muassa keltamataraa, ahomansikkaa, isomaksaruohoa, siankärsämöä, koiranputkea, metsälauhaa ja juolavehnää. Niitylle ovat levittäytyneet myös kanerva, variksenmarja, vadelma, kataja, kurturuusu, punalehtiruusu (*Rosa glauca*), orjanruusu ja taikinamarja (*Ribes alpinum*). Mänty, tervaleppä, pihlaja sekä raita kasvavat niityllä sekä puina että taimina. Ne varjostavat osittain myös somerikon laukkaneilikoita.

Somerikon kasvupaikka on kuitenkin kenttäkerrokseltaan avoimempi ja laukkaneilikkakasvusto kivien välissä elinvoimaisempi. Somerikkorannan muita kasveja ovat muun muassa nurmikohokki (*Silene vulgaris*), isorantasappi, merisaunio (*Tripleurospermum maritimum* ssp. *maritimum*), meriputki (*Angelica archangelica* ssp. *litoralis*), pietaryrtti (*Tanacetum vulgare*) ja ruokohelpi.

Myös Stora Munkhamnin niitty on *kuivaa ruoho- ja heinäniittyä*. Noin puolet niitystä on melko avointa. Toisella puoliskolla kasvaa jonkin verran puita ja pensaita, kuten mäntyä, pihlajaa, tervaleppää, hieskoivua, paatsamaa (*Rhamnus frangula*), orjanruusua, vadelmaa ja tuhkapensasta (*Cotoneaster* sp.). Aluskasvillisuudessakin on metsälajeja, kuten puolukka ja metsätähti. Kanerva ja kataja ovat valloittaneet osan avoimena säilyneestä niitystä. Niiden ja laukkaneilikan lisäksi niityllä kasvaa muun muassa kangasajuruoho, isomaksaruoho, mäkikuisma (*Hypericum perforatum*), siankärsämö, keto-orvokki, ahosuolaheinä (*Rumex acetosella*), sarjakeltano (*Hieracium umbellatum*), hietikkosara (*Carex arenaria*), tuoksusimake (*Anthoxanthum odoratum*), juolavehnä ja metsälauha. Edellisten talkoiden risujen polttopaikalle on noussut maitohorsmaa (*Epilobium angustifolium*).

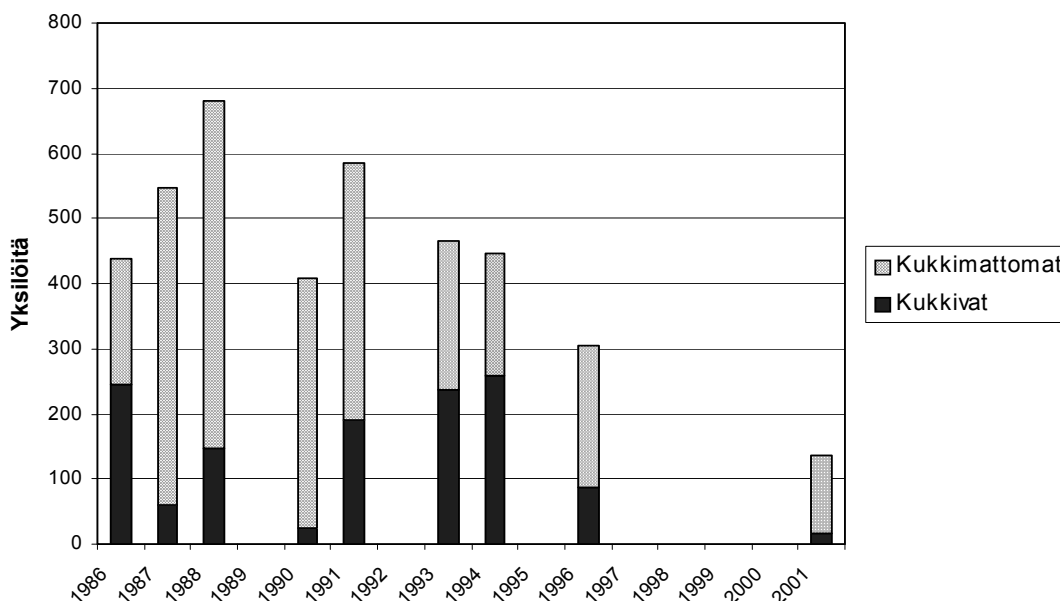
3.3 Kasviston erityispiirteitä

3.3.1 Laukkaneilikka

Uddskatanin luonnonsuojelualueella kasvaa Suomessa erittäin uhanalainen (EN; Rassi ym. 2001) niitylaukkaneilikka (*Armeria maritima* ssp. *elongata*). Terhi Rytteri Suomen ympäristökeskuksesta on laatinut laukkaneilikalle suojelusuunnitelman (1993) ja vastannut Uddskatanin laukkaneilikkapopulaatioiden seurannasta 1980-luvun loppupuolelta lähtien.

Rytterin (1993) mukaan laukkaneilikan tiedetään kasvaneen Hankoniemellä jo 1800-luvun lopulta lähtien. Todennäköisesti ainakin osa vanhimmista näytteistä on kerätty juuri Uddskatanilta. Laukkaneilikka menestyy hyvin avoimilla kuivilla merenrantaniityillä ja -hietikoilla, kalliokedoilla sekä kuivilla niityillä ja nummilla. Se pystyy kuitenkin asettumaan kosteammillekin kasvupaikoille, joiden kasvillisuus laidunnuksen tai niiton avulla säilyy avoimena.

Gåsörsuddenilla männikön alla kituuttelee laajin Hankoniemen seitsemästä laukkaneilikkaesiintymästä. Männikön alla kasvava osakasvusto on jo usean vuoden ajan pikku hiljaa pienentynyt. Sekä kukkivien että kukkimattomienkin yksilöiden määrä on vähentynyt (kuva 1). Gåsörsuddenin kasvuston jatkeena, niemennokan tyvellä sijaitsevat toisen maailmansodan aikaisen konekivääripesäkkeen rauniot (Salminen 1991). Pesäkkeestä on jäljellä nykyisin kivien täyttämä kuoppa, jonka päällä ja ympäristössä kesällä 2001 kukki 700–900 laukkaneilikkaruusuketta.



Kuva 1. Gåsörsuddenin niittyaukkaneilikkapopulaation (*Armeria maritima* ssp. *elongata*) kehitys vuosina 1986–2001 (Terhi Rytteri 2001, julkaisematon).

Inre Kalskärin saarella on ylhäällä pienellä kuivalla niityllä neljän laukkaneilikkaruusukkeen osakasvusto häviämisen partaalla. Kesällä 2001 kukassa oli vain yksi yksilö. Samoin edellisvuotisia kukkavanoja oli näkyvissä vain yksi. Pienellä kivikkorannalla sen sijaan kukki kesällä 2001 useampi sata kukkavanaa.

Myös Stora Munkhamnin niityllä on monivuotinen heinä- ja ruohokasvillisuus ajanut laukkaneilikan ahtaalle. Kesällä 2001 niityllä kukki 45 kukkavanaa.

3.3.2 Muita uhanalaisia tai harvinaisia kasveja

Uhanalaisia tai harvinaisia kasvilajeja kasvaa Tulliniemellä sekä hietikoilla että niityillä. Vuoden 2000 uhanalaisuusluokittelun (Rassi ym. 2001) mukaisia koko maassa uhanalaisia tai silmälläpidettäviä kasvilajeja on Uddskatanin luonnonsuojelualueelta tavattu kolme. Yksi sammallaji on koko maassa silmälläpidettävä ja yksi putkilokasvilaji Suomessa elinvoimainen, mutta uuden arvioinnin mukaan alueellisesti uhanalainen. Tiedot uhanalaisista lajeista on koottu liitteeseen 1.

Uddskatanin luonnonsuojelualueen kasveista koko maassa erittäin uhanalaisia (EN) ovat niittyaukkaneilikka ja meriotakilokki (*Salsola kali* ssp. *kali*). Keltamatara on risteytymisen vuoksi koko maassa vaarantunut (VU). Niittyaukkaneilikka ja keltamatara kasvavat hoitokohteilla. Suunnitellut hoitotoimet parantavat niiden kummankin elinoloja. Ruskokaisla (*Blysmus rufus*) on koko maassa elinvoimainen, mutta uuden alueellisen uhanalaisuustarkastelun mukaan 1B-vyöhykkeellä alueellisesti uhanalainen (Suomen ympäristökeskus 2001).

Kesällä 2001 luontokartoittaja Esko Vuorinen löysi hakamaaksi ennallistettavasta männiköstä pehmeäksi lahonneelta mäntymaapuulta silmälläpidettävän (NT) rakkosammalen (*Nowellia curvifolia*). Rakkosammal vaatii menestyäkseen kosteaa pienilmastoa ja lahopuujatkumoa.

Uddskatanin luonnonsuojelualueella ja sen ympäristössä kasvaa useita harvinaisia alkuperäis- tai tulokaskasveja. Esimerkkejä luonnonsuojelualan harvinaisista alkuperäisistä rantakasveista ovat merikaali, merenrantavieras, hietikkosara ja hietikkonata (*Festuca polesica*). Harvinaisia tulokaskasveja ovat esimerkiksi edellisessä uhanalaisuusarvioinnissa (Rassi ym. 1992) silmälläpidettäväksi arvioitu ketotyräruoho (*Herniaria glabra*) ja harvinainen venäläistulokas vanukehirvenjuuri (*Inula britannica*).

3.4 Perhoset

3.4.1 Päiväperhoset

Tea von Bonsdorff laski kesällä 2001 päiväaktiiviset suurperhoslajit viisi kertaa linjalaskentamenetelmällä (Bonsdorff & Ikävalko 2001). Laskentapäivät olivat 5.6., 26.6., 11.7., 24.7. ja 12.8. Laskentalinjalla oli pituutta 2250 metriä ja se kulki merenrantaniityllä, kuivalla niityllä, nummella, kalliokedolla, kalliolla, kangasmetsässä, lehdossa ja korvessa.

Bonsdorff havaitsi laskennoissaan kaikkiaan 22 päiväperhoslajia. Runsain niistä oli angervohopeatäplä (*Brenthis ino*). Perinnebiotooppien indikaattorilajeja olivat rinnehopeatäplä (*Fabriciana niobe*) ja pikkukultasiipi (*Lycaena phlaeas*). Muita mahdollisesti perinnebiotoopeista hyötyviä lajeja olivat neitoperhonen (*Inachis io*), lauhahiipijä (*Thymelicus lineola*), nokkosperhonen (*Aglais urticae*) ja tesmaperhonen (*Aphantos hyperanthusi*). Kuivassa ja karussa ympäristössä, esimerkiksi hiekkadyyneillä, elävää harvinaisehkoa hietahainäperhosta (*Hipparchia semele*) löytyi Uddskatanin laskennoissa viisi yksilöä (Bonsdorff & Ikävalko 2001).

Päiväperhosten lajimäärät olivat suurimmillaan kolmella loholla, joista kaksi on tämän suunnitelman hoitokohteilla eli Gäsörsvikenin merenrantaniityllä ja Gäsörsuddenin somerikolla. Päiväperhosten elinolojen parantamiseksi Bonsdorff & Ikävalko (2001) ehdottavat, että laidunnukseen otettaisiin enemmän alueita kuin mitä Life-projektin alkuperäiseen suunnittelualueeseen kuului.

Suomessa silmälläpidettävästä (NT) isoapollosta (*Parnassius apollo*) on kaksi hajahavaintoa Uddskatanin niemen kärjestä vuosilta 1996 ja 1998 (Lehikoinen kirjallinen tiedonanto 2002). Isoapollo elää kuitenkin edelleen ympäröivässä saaristossa. Se lenteli yleisesti vielä 1950-luvulla Hankoniemelläkin (Keynäs 1993). Uddskatanin kalliolla kasvaa isoapollon toukan ravintokasvia, isomaksaruohoa, joten edellytykset isoapollon leviämiseksi luonnonsuojelualueelle pysyvästi ovat kenties olemassa. Isoapollo on luontodirektiivin liitteen IV laji.

Muita suurperhosia kuin päiväperhosia löytyi Uddskatanilta kesällä 2001 kaikkiaan 31 lajia (Bonsdorff & Ikävalko 2001). Perinnebiotoopeista mahdollisesti hyötyviä lajeja olivat loimumittari (*Camptogramma bilineatum*), pillikemittari (*Perizoma alchemillatum*) ja mäkikenttämittari (*Xanthorhoe montanata*).

3.4.2 Yöaktiiviset perhoset

Uddskatanin yöaktiivinen perhoslajisto selvitettiin kesällä 2001 käyttämällä ns. Jalas-valorysää, jossa valonlähteenä oli 250 W:n kirkas elohopeahöyrylamppu (Nieminen & Sundell 2002). Rysä pyydysti perhosia 16.6.–3.9. Suurperhoset määritteli Karl-Erik Lundsten ja pikkuperhoset Tomi Mutanen. Uddskatanin luonnonsuojelualueelta löytyi 57 suurperhos- ja 29 pikkuperhoslajia, jotka Marko Niemisen ja Pekka Robert Sundellin (2002) mukaan ovat perinnebiotooppien indikaattorilajeja. Neljä lajia oli Suomessa uhanalaisia tai silmälläpidettäviä (Rassi ym. 2001). Niityt ja perhoset -Life-projektin alueista Uddskatan sijoittui yöperhoslajistonsa suhteen joko keskikastiin tai häntäpään riippuen siitä, mitä seikkoja lajistossa painotettiin (Nieminen & Sundell 2002).

Vaarantunutta (VU) hietahainäkoisaa (*Pediasia contaminella*) ja silmälläpidettävää (NT) harmokuismayökköstä (*Chloantha hyperici*) pidetään perinnebiotooppien indikaattorilajeina. Hietahainäkoisan toukat käyttävät ravintonaan natoja. Harmokuismayökkösen toukkavaihe on keskimääräisinä vuosina heinä- elokuussa ja toukat syövät etenkin mäkikuismaa (Nieminen & Sundell 2002). Mäkikuismaa kasvaa Uddskatanilla kuivilla niityillä muun muassa Stora Munkhamnin hoidettavalla laukkaneilikkedolla.

Uhanalaisia, joita ei pidetä perinnebiotooppien indikaattorilajeina, olivat erittäin uhanalainen (EN) hopeajuovakoisa (*Catoptria fulgidella*) ja vaarantunut (VU) neidonkielivarsikoi (*Tinagma ocnestomellum*) (Nieminen & Sundell 2002). Hopeajuovakoisan toukat syövät heinistä ainakin nurmikkaa (*Poa* spp.) ja nattaa. Neidonkielivarsikoin toukkavaihe osuu elo-syyskuulle ja toukkien ravintona on nimensä mukaisesti neidonkieli (*Echium vulgare*). Neidonkieltä kasvaa ainakin lähellä luonnonsuojelualan rajaa asfalttikentän reunassa.

Uddskatanilla tehtiin perhosröyhähavainnointia myös vuosina 1994–1996 (Mikkola 1997). Pyydyksistä löytyi silloin neljä perhoslajia, jotka vuoden 2000 uhanalaisuusarvioinnissa katsottiin uhanalaisiksi ja kahdeksan silmälläpidettäväksi arvioitua lajia eli

- erittäin uhanalainen (EN) nummijuuriyökkönen (*Apamea anceps*)
- vaarantunut (VU) hietamittari (*Phibalapteryx virgata*)
- vaarantunut (VU) mäkiokamittari (*Aplocera plagiata*)
- vaarantunut (VU) viheryökkönen (*Calamia tridens*)
- silmälläpidettävä (NT) rantapikkumittari (*Eupithecia orphnata*)
- silmälläpidettävä (NT) tammiritariyökkönen (*Catocala promissa*)
- silmälläpidettävä (NT) tammilaahusyökkönen (*Nycteola revayana*)
- silmälläpidettävä (NT) oliivineilikayökkönen (*Hadena albimacula*)
- silmälläpidettävä (NT) vyöneilikayökkönen (*Hadena compta*)

- silmälläpidettävä (NT) kirjomaayökkönen (*Opigena polygona*)
- silmälläpidettävä (NT) sinerväruuniyökkönen (*Xestia ashworthii*)
- silmälläpidettävä (NT) vihervaellusyökkönen (*Heliothis viriplaca*)

Tammiritariyökkönen ja vihervaellusyökkönen kuuluisivat maassamme vaarantuneisiin lajeihin, jos niiden kannat eivät saisi täydennystä maamme rajojen ulkopuolelta. Uddskatanilta löytynyttä täplätarhayökköstä (*Melanchnra persicariae*) pidetään nykyisin maassamme elinvoimaisena (LC), mutta vuoden 1990 luokittelussa se katsottiin harvinaiseksi silmälläpidettäväksi (Sh) lajiksi.

3.5 Linnut

Pienestä koostaan huolimatta Uddskatanin luonnonsuojelualueella tavataan monipuolinen pesimälinnusto. Nikanderin (1990) mukaan Uddskatanin luonnonsuojelualueella tai sen lähistön luodoilla pesi kesällä 1990 lähes 70 lajia. Osa lajeista, kuten vaarantunut (VU) selkälökki, on taantumisen myötä kadonnut alueelta. Seuraavat tiedot perustuvat Tringan jäsenten havaintoihin ja ne on saatu asemanhoitaja Aleksi Lehikoiselta (kirjallinen tiedonanto 2002).

Pesivistä lintulajeista ristosorsa (*Tadorna tadorna*) on Suomessa nykyään silmälläpidettävä (NT). Ristosorsa on pesinyt yhden hoitokohteen läheisyydessä, joten hoitotoimet voidaan tehdä vasta pesinnän jälkeen. Uddskatanilla tai sen lähistöllä pesivistä lajeista lintudirektiivin (79/409/ETY) lajeja ovat kalatiira (*Sterna hirus*), lapintiira (*Sterna paradisaea*), pikkulepinkäinen (*Lanius collurio*) ja valkopoiskihanhi (*Branta leucopsis*). Myös kirjokerttu (*Sylvia nisoria*) pesii alueella melko säännöllisesti.

Uddskatanin kautta kulkee yksi Suomen harvoista päämuuttoväylistä. Niemeä pitkin muuttaa merkittävästi esimerkiksi maassamme silmälläpidettäviä (NT) sinisuohaukkoja (*Circus cyaneus*), tuulihaukkoja (*Falco tinnunculus*), nokkavarpuksia (*Coccothraustes coccothraustes*) ja kangaskiuruja (*Lullula arborea*). Uddskatanin metsiköt, rantaniityt ja ympäröivät vesialueet keräävät muuttoaikoina puoleensa runsaasti levähtäviä lintuja. Etenkin Gåsörsbuktenin rannat ja matalan veden alue ovat tärkeitä sukeltajasorsien, hanhien ja kahlaajien ruokailualueita. Muun muassa maassamme vaarantuneet (VU) lapinsirrit (*Calidris temminckii*) ja silmälläpidettävät (NT) suokukot (*Philomachus pugnax*) ja punakuirit (*Limosa lapponica*) levähtävät muuttomatkoillaan Uddskatanilla.

Myös vaelluslintuja eli epäsäännöllisesti muuttavia ja liikehtiviä lintuja kulkee Uddskatanin kautta huomattavan runsaasti. Muun muassa vaarantuneen (VU) pikkutikan (*Dendrocopos minor*), silmälläpidettävän (NT) pohjantikan (*Picooides tridactylus*) ja direktiivilajeista varpuspöllön (*Glaucidium passerinum*), helmipöllön (*Aegolius funereus*) ja palokärjen (*Dryocopus martius*) on havaittu käyttävän aluetta vaelluksillaan (Nikander 1990).

3.6 Nisäkkäät

Salovaara (2001) on tutkinut Uddskatanin luonnonsuojelun alueen lepakoita. Uddskatanin lepakkolajisto on monipuolinen, sillä vanhat, ränsistyneet parakit luonnonsuojelun alueen rajalla sopivat hyvin lepakoiden piilopaikoiksi. Myös lepakot käyttävät lintujen tavoin Uddskatania muuttomatkoillaan tukipisteensä. Salovaara on havainnut Uddskatanilla pohjanlepakon (*Eptesicus nilssonii*), vesisiipan (*Myotis daubentoni*), viikisiipan (*M. mystacinus*) tai isoviikisiipan (*M. brandtii*), korvayökön (*Plecotus auritus*), pikkulepakon (*Pipistrellus nathusii*) sekä 45 kHz:n taajuudella äännelevän kääpiölepakon (*P. pipistrellus*). Kääpiölepakko on tarkoitus jakaa kahdeksi lajiksi: kääpiölepakoksi (*P. pygmaeus*) ja vaivaislepakoksi (*P. pipistrellus*). Uddskatanin havainto on maamme ensimmäinen vaivaislepakohavainto. Kaikki Uddskatanilla tavatut lepakkolajit ovat luontodirektiivin liitteen IV lajeja.

Uddskatanin luonnonsuojelun alueen suunnitellut hoitotoimet sopivat lepakoillekin. Hakamaamännikön aukkojen säilyttäminen ja lisääminen tarjoavat lepakoille sopivia saalistusaukkoja. Gåsörsuddenin laukkaneilikkasvuston molemmille laidoille käytävämäisesti jätettävät vanhat käkkyrämännyt taas takaavat, että lepakot voivat edelleen käyttää Gåsörsuddenia muuttomatkoillaan. Raivauksissa on jätettävä erityisesti sellaiset puut, joissa on koloja ja halkeamia, joita lepakot käyttävät yön aikana levähdyspaikkoinaan.

Muista nisäkkäistä Uddskatanin alueella pesivät todennäköisesti ainakin metsäjänis (*Lepus timidus*), rusakko (*L. europaeus*), orava (*Sciurus vulgaris*), metsämyyrä (*Clethrionomys glareolus*), peltomyyrä (*Microtus agrestis*), vaivaishiiri (*Micromys minutus*), metsähiiri (*Apodemus flavicollis*), kettu (*Vulpes vulpes*), supikoira (*Nyctereutes procyonoides*), lumikko (*Mustela nivalis*), minkki (*M. vison*) ja mäyrä (*Meles meles*) (Bonn 1990, Salovaara suullinen tiedonanto 2001, Lehikoinen kirjallinen tiedonanto 2002). Myös hirvestä (*Alces alces*) ja valkohäntäpeurasta (*Odocoileus virginianus*) on havaintoja. Muutaman kerran on nähty myös näätä (*Martes martes*), piisami (*Ondatra zibethica*) ja siili (*Erinaceus europaeus*). Satunnaishavaintoja saukosta (*Lutra lutra*) saatiin Uddskatanilla viimeksi 1980-luvulla.

4 LUONNONHOIDON TAVOITTEET JA HOITOTOIMET

Hoidettavat kuviot ja ehdotetut hoitotoimet ovat liitteen 5 kartassa. Luvun 7 taulukossa 3 on esitetty toimenpiteiden aikataulu sekä arviot työmenekistä ja kustannuksista.

Gåsörsuddenin kivikkoranta ja somerikolla kasvava männikkö (kuviot 8.1, 8.2, 8.3; 1,4 ha) aidataan laitumen ulkopuolelle uhanalaisten ja harvinaisten kasvilajien vuoksi. Varsinaisella kivikkorannalla ei tehdä muita luonnonhoitotoimia kuin ruusujen poistamista. Männikön alla kasvavan laukkaneilikan elvyttämiseksi poistetaan männyistä noin 60 prosenttia. Kaadettavat puut ovat noin 25–40-vuotiaita mäntyjä ja männyntaimia. Vanhat käkkyrämännyt somerikon kummal-

lakin sivulla jätetään kasvamaan. Myös pohja- ja kenttäkerroksen kasvillisuutta raivataan. Laukkaneilikat tukahduttavaa variksenmarjaa ja kanervaa kitketään ja sammal- ja jäkäläkerrokseen tehdään pieniä laikkuja laukkaneilikan siementen itämistä varten.

Gåsörsvikenin merenrantaniitty ja entistettävä hakamaa (kuviot 6.2, 6.5, 7.1, 7.2; 5,0 ha) ovat liian kivikkoisia niitettäväksi, joten niiden ainoaksi hoitomuodoksi sopii laidunnus. Laidunnuksen tavoitteena on pitää merenrantaniitty monilajisena ja matalakasvuina. Matalakasvuinen rantaniitty soveltuu kahlaajille pesimäympäristöksi ja muuttaville linnuille levähdys- ja ruokailupaikaksi. Hakamaa säilytetään puustoltaan aukkoisena, jotta aluskasvillisuudessa menestyisivät metsälajien lisäksi myös niittykasvit ja niillä elävät selkärangattomat. Niittyaikojen hyönteiset sopivat muun muassa lepakoiden ruoaksi ja hakamaapuuston aukot saalistukseen.

Ennen laitumen aitausta merenrantaniityltä raivataan sinne kasvaneet tervalepät. Männikkö harvennetaan hakamaatyypiksi tekemällä aukkoja niin, että puustosta poistetaan noin 10–20 prosenttia. Olemassa olevia puuttomia aukkoja laajennetaan ja muutamia aukkoja tehdään lisää. Alkuperäislajistoon kuulumattomat kurturuusut raivataan koko alueelta. Laiduneläimiksi pyritään saamaan ensisijaisesti nautoja, jotta järviruoko saataisiin pidettyä matalana. Nautojen puutteessa hevosia tai lampaitakin voidaan käyttää, mutta ainakaan lampaista ei voi tulla pysyvästi alueen ainoita laiduntajia.

Hakamaaksi ennallistettavalta alueelta löytyneen silmälläpidettävän rakkosammalen kasvuympäristö jätetään parin aarin alueelta käsittelemättä, sillä rakkosammal vaatii menestyäkseen kosteaa pienilmastoa ja lahoppuujatkumoa. Syrjäsen mukaan (kirjallinen tiedonanto 2001) kostea painannekin voi riittää rakkosammalen säilymiseen. Osa raivattavista männyn oksista ja rungoista jätetään lahoamaan rakkosammalkasvuston lähistölle.

Koko Gåsörsvikenin merenrantaniittyä ja ruovikkoa on ehdotettu laidunnettavaksi Uddskatanin hoito- ja käyttösuunnitelmaehdotuksessa (1993). Märkä, ruovikkovaltainen rantaniitty ja sen takana alkava tervalepikko (kuviot 6.3, 6.1) on tässä suunnitelmassa kuitenkin määritelty toissijaiseksi laidunalueeksi, eikä niitä ainakaan Niityt ja perhoset -Life-projektin yhteydessä oteta laidunnukseen.

Kalskärsbergetin kalliokedon ja siihen liittyvän kuivan nummen kasvillisuutta hoidetaan erityisesti perhosten ravintokasvien isomaksaruohon ja kangasajuruohon vuoksi. Kalskärsbergetillä (kuvio 3.3; 0,3 ha) estetään kalliokedon umpeenkasvu ja parannetaan isomaksaruohon elinoloja. Kalliolta raivataan muutamia männyntaimia, katajaa ja kanervaa.

Kuivalta nummelta (kuvio 3.4; 0,07 ha) poistetaan varjostavaa mäntypuustoa ja kitketään kanerva- ja variksenmarjakasvustoja, jotta kangasajuruohon kasvuedellytykset säilyvät. Lisäksi kaadetaan aukean reunoilla kasvavia nuoria männyntaimia ja aukean kaakkoispuolella kasvavia mäntyjä.

Kuviolla 4.1 on hiekkakankaan männikössä kuvion 3.4 kaltaisia kuivia keto- ja nummilaikkuja, joita ei pienen kokonsa vuoksi kuvioitu kesällä 2001. Myös niitä hoidetaan ja laajennetaan poistamalla muutamia mäntyjä, männynntaimia ja kitkemällä varpuja kangasajuruohoa tukahduttamasta.

Inre Kalskärin saarella hoidetaan sekä saaren keskiosassa sijaitsevaa kuivaa niittyä että lähempänä merenrannassa pienellä somerikolla sijaitsevaa laukkaneilikkaesiintymää (kuvio 10.1; n. 0,2 ha). Hoidon tavoitteena on laukkaneilikkakasvustojen ja muun niittykasvillisuuden elinvoimaisuuden säilyttäminen. Puustosta poistetaan noin 10 prosenttia. Poistettava puusto on lähinnä männynntaimia tai nuoria 20–30-vuotiaita mäntyjä. Vanhat männyt ja tervalepät jätetään kasvaamaan. Rannalla, lähellä laukkaneilikkakasvustoa kasvavista tervalepistä karsitaan kuitenkin alaoksia, jotta kenttäkerroksen valoisuus säilyisi. Tervaleppiä ei kaadeta juurivesomisen vuoksi. Kuviolla kasvavista ruusuista ja vadelmista raivataan pääosa pois. Myös katajaa raivataan vielä avoimena säilyneen niityn laidoilta niittyalan laajentamiseksi.

Raivauksen ajoituksessa on otettava huomioon saarella pesinyt ristisorsa eli raivaus tehdään syyskesällä tai syksyllä. Niitty niitetään viikatteella ja heinä haravoidaan alueelta joka toinen–neljäs vuosi. Raivauksen jälkeen niitty niitetään kuitenkin joka vuosi kunnes raivausta mahdollisesti seuraava rehevöittävä vaikutus vähenee ja kasvillisuus näyttää asettuvan. Niiton tai laukkaneilikkaseurannan yhteydessä maanpintaan paljastetaan pieniä, halkaisijaltaan noin 10–20 senttimetrin kokoisia kivennäismaalaitkuja siementen itämistä varten.

Stora Munkhamnin kuivalla niityllä (kuvio 2.2; n. 0,2 ha) tavoitteena on laukkaneilikkakasvustojen ja muun niittykasvillisuuden elinvoimaisuuden säilyttäminen. Ruoho- ja heinäkasvillisuus näyttää tukahduttavan laukkaneilikat alleen, ja kuloheinä estää laukkaneilikan siementen itämisen ja populaation uusiutumisen. Niitty raivataan entiseen kokoonsa siten, että länsireunalta poistetaan pääosa puista ja pensaista. Muutama suurempi mänty, maisemakataja ja tuhkapensaat jätetään varjostamaan niittyä epäedullisen kuivien kesien varalta. Myös kanervaa kitketään.

Samoin kuin Kalskärillä niitty niitetään viikatteella ja heinä haravoidaan alueelta joka toinen–neljäs vuosi. Raivauksen jälkeen niitty niitetään kuitenkin vuosittain kunnes kasvillisuus asettuu. Niiton tai laukkaneilikkaseurannan yhteydessä maanpintaan tehdään laikkuja siementen itämistä varten.

5 LUONNONHOIDON VAIKUTUKSET NATURA-LUONTOTYYPPEIHIN

Oikein mitoitettu ja ajoitettu raivaus, niitto ja laidunnus ovat kivikkorannan, merenrantakallioiden kallioketolaikkujen, merenrantaniityn, kuivien nummilaikkujen ja runsaslajisten kuivien niittyjen säilymisen kannalta välttämättömiä. Ilman hoitoa nämä avoimet ja puoliavoimet perinnebiotooppien Natura-luontotyypit kasvaisivat sukcession myötä umpeen. Umpeenkasvun seurauksena myös perinnebiotoopeilla elävä lajisto katoaisi. Nyt korkeakasvuisesta rantaniitystä ja entistettävästä hakamaasta tulee raivauksen ja laidunnuksen seurauksena jälleen matalakasvuista rantaniittyä tai hakamaata.

Merenrantaniityn laidunnus saattaa jonkin verran vaikuttaa luonnonsuojelualuetta ympäröivään Gåsörsvikenlahteen. Lahti on Natura-luontotyypiltään vedenalaista hiekkasärkkää (1110) ja laajaa matalaa lahtea (1160). Jos laiduneläimiksi saadaan nautoja, ne estävät ruovikon leviämisen ja tarjoavat heikommille kilpailijoille kasvutilaa. Kielteisiä vaikutuksia voivat olla meren pohjan ajoittainen myllääminen ja pohjalietteen sitoutuneiden ravinteiden vapautuminen veteen. Samoin voi eläinten virtsan ja ulosteiden mukana mereen joutua jonkin verran ravinteita. Laidunnuksen myönteiset vaikutukset ovat todennäköisesti matalassa lahdessakin suurempia kuin kielteiset vaikutukset. Hoitotoimet eivät vaikuta Uddskatanin luonnonsuojelualueen muihin Natura-luontotyyppeihin.

Uddskatanilla tavatut uhanalaiset lajit, lintudirektiivin I liitteen tai luontodirektiivin IV liitteen lajit ovat pääosin perinnebiotooppien ja avointen ja puoliavointen luontotyyppien lajeja (ks. luku 3 ja liite 1). Niiden elinoloja suunnitellut hoitotoimet parantavat. Silmälläpidettävän ristisorsan pesintä yhden hoitokohteen lähellä otetaan huomioon hoitotoimien ajoituksessa. Silmälläpidettävän rakosammalen kasvupaikka jätetään käsittelemättä ja lahoppuujatkumo pyritään turvaamaan siten, että osa hakamaalta kaadettavista puista jätetään alueelle.

6 HOIDON VAIKUTUSTEN SEURANTA JA JATKOSELVITYKSET

Toteutetut hoitotoimet dokumentoidaan Metsähallituksen paikkatietojärjestelmään. Hoidon vaikutusten kasvillisuusseuranta aloitetaan kesällä 2002 Hakaliston ym. (1998) ohjeita soveltaen. Samalla täydennetään vuoden 2001 kasvillisuus- ja kasvistoselvitys. Kasvillisuusseuranta toistetaan hoitotoimien jälkeen vuosina 2003 ja 2005. Saatujen tulosten perusteella päätetään seurantavälin pituudesta jatkossa.

Uddskatanin laukkaneilikkasvustojen jo käynnissä oleva seuranta toistetaan vuosina 2002, 2003 ja 2005. Sen jälkeen seurantaväliä harvennetaan 3–6 vuoteen, jos saadut seurantatulokset eivät anna aiheutta muuhun. Jos puiden ja pensaiden poistosta seuraa voimakas lannoitusvaikutus, on hoitotoimia tehostettava esimerkiksi niittämällä kasvustot vuosittain.

Perhosinventointeja täydennetään Life-projektin puitteissa vuonna 2002. Samalla tarkistetaan, löytyykö Uddskatanilta laukkaneilikkaa ravintokasvinaan käyttävää erittäin uhanalaista laukkaneilikkahohtokoita (*Aristotelia brizella*). Tringan lintu-asema jatkaa pesivien lintujen ja levähtävien muuttolintujen seuraamista entiseen tapaansa.

7 AIKATAULU JA KUSTANNUSARVIO

Taulukossa 3 on tämän suunnitelman hoitotoimien aikataulut, arvioitu tarvittava työpanos ja kustannukset Life-projektin aikana vuosina 2002–2003. Metsähallituksen henkilökunnan omaa työtä kuluu arviolta noin 4,2 henkilötyökuukautta erilaisiin selvitys-, suunnittelu-, työnjohto- ja ostotöihin. Aitoihin, portteihin ym. ja ulkopuolisilta ostettavaan työhön käytetään noin 9 400 euroa. Talkootyötä on suunniteltu käytettävän pensaiden raivaukseen, hakkutähteiden keräämiseen ja aluskasvillisuuden niittämiseen, kitkemiseen ja haravointiin noin 5,2 henkilötyökuukautta. Vuoden 2002 syyskuussa on suunniteltu pidettäväksi Suomen WWF:n järjestämä kolmen päivän ja noin kahdenkymmenen hengen talkooleiri.

Vuosittaiset ylläpitokustannukset vuoden 2003 jälkeen koostuvat laidunnuksen järjestämiseen liittyvistä kuluista, laidunaitausten vuosittaisesta huollosta, ylläpitöraivauksista ja eläinten valvontakuluista. Metsähallituksen omaa työpanosta kuluu vuuosittain arviolta noin viikon verran ja tarvikkeiden ja ulkopuolisen työvoiman palkkaamisen kuluu arviolta noin 1 000 euroa vuodessa.

Laukkaneilikkakasvustojen seurantaan ja hoitoon kuluu vuoden 2003 jälkeen arviolta keskimäärin noin 1 henkilötyöpäivä vuodessa. Tällöin seuranta toteutetaan kolmen vuoden jaksoissa, joiden välillä pidetään 3–6 vuoden tauko. Hoitotoimia laukkaneilikkaniityillä tehdään seurannan yhteydessä tai tarpeen vaatiessa vähintään noin viiden vuoden välein.

Taulukko 3. Toimenpiteiden aikataulu ja kustannusarvio vuosina 2002–2003.

Toimenpide	Kohteen koko	Toteutus-ajankohta	Oma työ (htkk)	Ulkop. kustannukset (euroa)	Talkootyö (htkk)
<i>Selvitys-, suunnittelu- ja seurantatyö</i>					
		2001–2003	2,0	0	0
<i>Gåsörsvikenin merenrantaniitty ja hakamaa</i>					
Puiden ja pensaiden raivaus		Syyskuu 2002	0,5	500	2
Vanhan rakennuksen siivous ja katon uusiminen	1 kpl	Syksy 2002	0,25	1 500	0
Laitumen aitaus	5 ha 800 m	Huhti-kesäkuu 2003	0,25	4 000	0
Aidan ylitysportaat	3 kpl	Huhti-kesäkuu 2003	0,05	1 000	0
Laiduneläinten valvonta		2003	0,05	500	0
<i>Gåsörsudden</i>					
Puiden, pensaiden ja aluskasvillisuuden raivaus		Syksy 2002 ja syksy 2003	0,5	1 500	2
<i>Stora Munkhamnin niitty</i>					
Puiden ja pensaiden raivaus		Syksy 2002	0,1	100	0,25
Aluskasvillisuuden niitto ja haravointi		2002 ja 2003	0,05	0	0,1
<i>Kalskärsbergetin kallioketo ja kuiva nummi</i>					
Puiden ja pensaiden raivaus		Syksy 2002	0,1	100	0,25
Varpujen raivaus		Syksy 2002	0,05	0	0,1
<i>Kalskärenin sisimmän saaren niitty</i>					
Puiden ja pensaiden raivaus		Syksy 2002	0,1	100	0,25
Pensaiden ja varpujen raivaus		2002/2003	0,1	100	0,25
Niitto ja haravointi		2002 ja 2003	0,05		
Yhteensä			4,2	9 400	5,2

LÄHTEET

- Asetus Uddskatanin luonnonsuojelualueesta (N:o 1300/1989).
- Airaksinen O. & Karttunen, K. 2001: Natura 2000 -luontotyyppiopas. – Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 193 s.
- Bonn, T. 1990: Hangon Tulliniemen alueen kasvillisuus- ja kasvistoselvitys. – Moniste, Metsähallituksen luonnonsuojelun arkisto, Vantaa. 45 s.
- v. Bonsdorff, T. & Ikävalko, J. 2002: Kesän 2001 päiväperhoslaskentojen tulokset. – Nimeämätön moniste, Metsähallitus, luonnonsuojelun arkisto, Vantaa. 62 s.
- Hakalisto, S., Nieminen, S. & Kanerva, T. 1998: Perinnebiotooppien kasvillisuuden seurantaopas. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja B 48. 81 s.
- Keynäs, K. 1993: Tulliniemen luonto. – Teoksessa E. Sana (toim.), Tulliniemi – luonto vastaan valtakoneisto. S. 13 – 22.
- Liikennetekniikka Oy 1992: Hangon Tulliniemen ja sitä ympäröivän suojelualueen hoito- ja käyttösuunnitelma. Loppuraportti 6.3.1992. – LT-YMPÄRISTÖ, Liikennetekniikka Oy, Hangon kaupunki, Uudenmaan lääninhallitus.
- Metsähallitus 1993: Uddskatanin luonnonsuojelualue. Hoito- ja käyttösuunnitelma. Ehdotus 11.3.1993. Metsähallitus, Etelärannikon puistoalue. – Käsikirjoitus, Metsähallitus, luonnonsuojelun arkisto, Vantaa. 17 s.
- Mikkola, K. 1997: Hankoniemen Uddskatanin perhosrysähavainnot vuosina 1994–1996. – Moniste, Metsähallitus, luonnonsuojelun arkisto, Vantaa. 10 s.
- Neuvoston direktiivi (79/409/ETY) luonnonvaraisten lintujen suojelusta eli lintudirektiivi.
- Neuvoston direktiivi (92/43/ETY) luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta eli luontodirektiivi.
- Nieminen, M. & Sundell, P. R. 2002: Niittyjen hoidon vaikutus yöaktiivisiin perhosiin. Havainnot ennen hoitotoimia. – Faunatica Oy, Suomen Perhostutkijain Seura ja Suomen WWF. 28 s.
- Nikander, P. J. 1990: Uddskatanin linnustoselvitys. – Käsikirjoitus, Metsähallitus, luonnonsuojelun arkisto, Vantaa. 12 s.
- Oksanen, T. 1978: Hangon Tulliniemen kasvisto ja kasvillisuus. – Pro gradu -työ, Helsingin yliopisto. 108 s.

- Rassi, P., Kaipainen, H. Mannerkoski, I. & Ståhls, G. 1992: Uhanalaisten eläinten ja kasvien seuranta-toimikunnanmietintö. – Komiteanmietintö 1991:30, Ympäristöministeriö, Helsinki. 328 s.
- Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T. & Mannerkoski, I. (toim.) 2001: Suomen lajien uhanalaisuus 2000. – Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 432 s.
- Runeberg J. 1993: Tulliniemen historian vaiheita. – Teoksessa: Sana, E. (toim.), Tulliniemi – luonto vastaan valtakoneisto. S. 24–38.
- Ryttäri, T. 1993: Suomen uhanalaiset lajit. Laukkaneilikka (*Armeria maritima*). – Vesi- ja ympäristöhallituksen monistesarja 524. 40 s.
- Salminen, P. J. 1991: Uddskatanin lakisääteisen suojelualueen ja Tammisaaren kansallispuiston sotahistorian selvitys. – Käsikirjoitus, Metsähallitus, luonnonsuojelun arkisto, Vantaa. 7 s.
- Salovaara, K. 2001: Vaivaislepakko havaittu ensi kertaa Suomessa. – Luonnontutkija 4/2001: 130.
- Suomen ympäristökeskus 2001: Alueellisesti uhanalaiset putkilokasvit. – Luonnos 27.3.2001. Suomen ympäristökeskus, Helsinki.
- Toivonen, H. & Leivo, A. 1993: Kasvillisuuskartoituksessa käytettävä kasvillisuus- ja kasvupaikkaluokitus. Kokeiluversio. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A 14. 96 s.
- Venetvaara, J. 1994: Uddskatanin luonnonsuojelualueen uhanalaisten hyönteislajien esiintymien kartoitus. – Moniste, Metsähallitus, luonnonsuojelun arkisto, Vantaa. 6 s.

UDDSKATANIN LUONNONSUOJELUALUEELLA TAVATUT UHANALAISET JA SILMÄLLÄPIDETTÄVÄT KASVIT JA PERHOSET

Luokka, elinympäristö, uhkatekijät ja ehdotus asetuksen erityisesti suojeltavaksi (e) tai uhanalaiseksi (u) lajiksi ovat Rassin ym. (2001) mukaiset. Selitykset ovat seuraavalla sivulla.

Suomenkielinen nimi	Tieteellinen nimi	Luokka	Elinympäristö	Uhkatekijät	e/u	Tietolähde
Putkilokasvit						
niittylaukkaneilikka	<i>Armeria maritima</i> ssp. <i>elongata</i>	EN	In, Rin	N, R	e	
meriotakilokki	<i>Salsola kali</i> ssp. <i>kali</i>	EN	Rih	Ku, Kh, Mu, Ke	e	
keltamatara	<i>Galium verum</i>	VU	In, Ij, Rih, Rin, Ris, K, Kk	N, Mur	u	
Sammalet						
rakkosammal	<i>Nowellia curvifolia</i>	NT	Mkv, Sk	Y	–	Vuorinen 2001
Perhoset						
nummijuuriyökkönen	<i>Apamea anceps</i>	EN	Rih, In	Y, R, N, ?	e	Mikkola 1997
hopeajuovakoisa	<i>Catoptria fulgidella</i>	EN	Rih	N, R	e	Nieminen & Sundell 2002
mäkiokamittari	<i>Aplocera plagiata</i>	VU	K, In	Muf, N	u	Mikkola 1997
viheryökkönen	<i>Calamia tridens</i>	VU	Ij, Mkkp, In	N, Muf, ?	u	Mikkola 1997
hietahainakoisa	<i>Pediasia contaminella</i>	VU	Rih, Ij	N	u	Nieminen & Sundell 2002
hietamittari	<i>Phibalapteryx virgata</i>	VU	Rih, Ij, In	N	u	Mikkola 1997
neidonkielivarsikoi	<i>Tinagma ocnerosomellum</i>	VU	Ij, Ip	R		Nieminen & Sundell 2002
rantapikkumittari	<i>Eupithecia orphnata</i>	NT	Ris, Rin, Rih	N	–	Mikkola 1997
tammiritariyökkönen	<i>Catocala promissa</i>	NT (VU)	Mlt, Ip,	Muf, Mp	–	Mikkola 1997
vihervaellusyökkönen	<i>Heliothis viroplaca</i>	NT (VU)	Ij, In	Muf, N	–	Mikkola 1997
harmokuismayökkönen	<i>Chloantha hyperici</i>	NT	K, In	N, Muf		Nieminen & Sundell 2002
oliivineilikkayökkönen	<i>Hadena albimacula</i>	NT	In, K, Mkkp	N	–	Mikkola 1997
vyöneilikkayökkönen	<i>Hadena compta</i>	NT	Ip, In	N, R	–	Mikkola 1997
tammilaahusyökkönen	<i>Nycteola revayana</i>	NT	Mlt, Ip	Mp	–	Mikkola 1997
kirjomaayökkönen	<i>Opigena polygona</i>	NT	Iv, Ij, In	Pm, N	–	Mikkola 1997
sinerväruuniyökkönen	<i>Xestia ashworthii</i>	NT	Mkkp, K, Ij	Mi, N	–	Mikkola 1997

Luokat

CR = äärimmäisen uhanalainen

EN = erittäin uhanalainen

VU = vaarantunut

NT = silmälläpidettävä

Elinympäristöt

Mkv = vanhat kangasmetsät

Mkcp = metsäpaloalueet tai muut luontaisen sukkession alkuvaiheen metsät kuivahkoilla tai sitä karummilla kankailla

Mlt = tuoreet ja kuivat lehdot

Sk = korvet

Rih = Itämeren hietikkorannat

Rin = Itämeren niitty- ja luhtarannat

Ris = Itämeren sora-, somerikko- ja kivikkorannat

K = kalliot

Kk = kalkkikalliot ja -louhokset, myös paljas kalkkimaa

In = kuivat niityt ja kedot

Iv = viljelymaat

Ip = puistot, pihamaat ja puutarhat

Ij = ruderaattialueet, tienvieret, ratapenkereet

Uhkatekijät

Ke = keräily ja poiminta, myös siirto puutarhaan

Ku = maa- ja kallioperän kuluminen, mm. kalliokiipeily, ylilaidunnus

R = rakentaminen jne.

Pm = peltomaiden muutokset jne.

N = avoimien alueiden sulkeutuminen, mm. niitty- ja hakamaiden sekä metsälaidunten sulkeutuminen laidunnuksen ja niiton loputtua jne.

Mp = metsien puulajisuhteiden muutokset, lehtipuiden väheneminen ja lehtojen kuusettuminen

Mi = metsien ikärakenteen muutokset; vanhojen metsien, kookkaiden puiden, kuloalueiden ja muiden luontaisen sukkession alkuvaiheiden väheneminen

Y = kannan tai esiintymisalueen pienuus tai sopivan esiintymisalueen vähäisyys

Mu = muu tunnettu syy tarkemmin erittelemättä

Mur = Muiden lajien aiheuttama risteytyminen

Muf = suuret kannan vaihtelut

? = syy tuntematon

e/u

u = ehdotus luonnonsuojeluasetuksella nimettäväksi uhanalaiseksi lajiksi

e = ehdotus luonnonsuojeluasetuksella nimettäväksi erityisesti suojeltavaksi lajiksi

Suojelutilanne



Natura-alue (FI0100006)



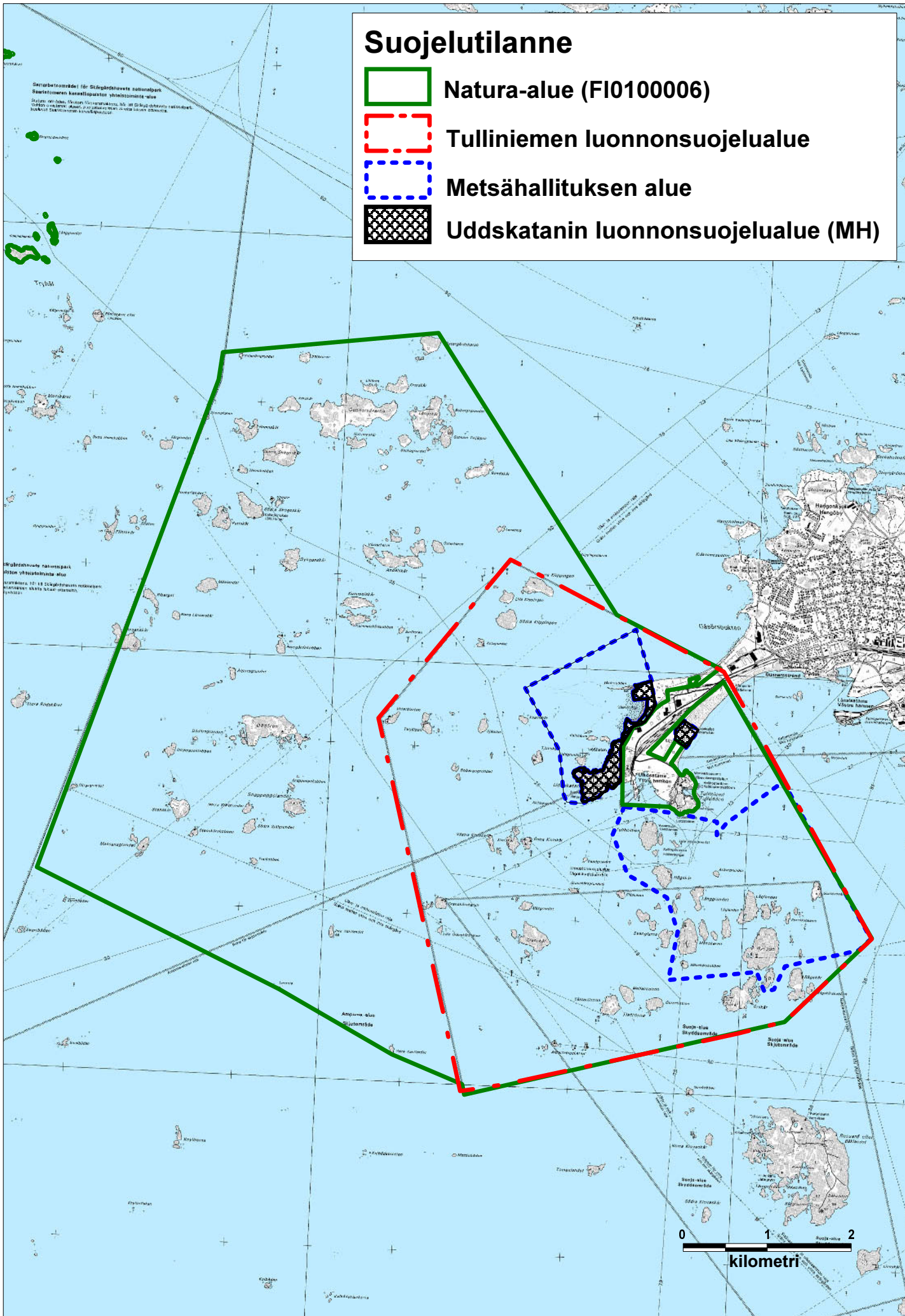
Tulliniemen luonnonsuojelualue



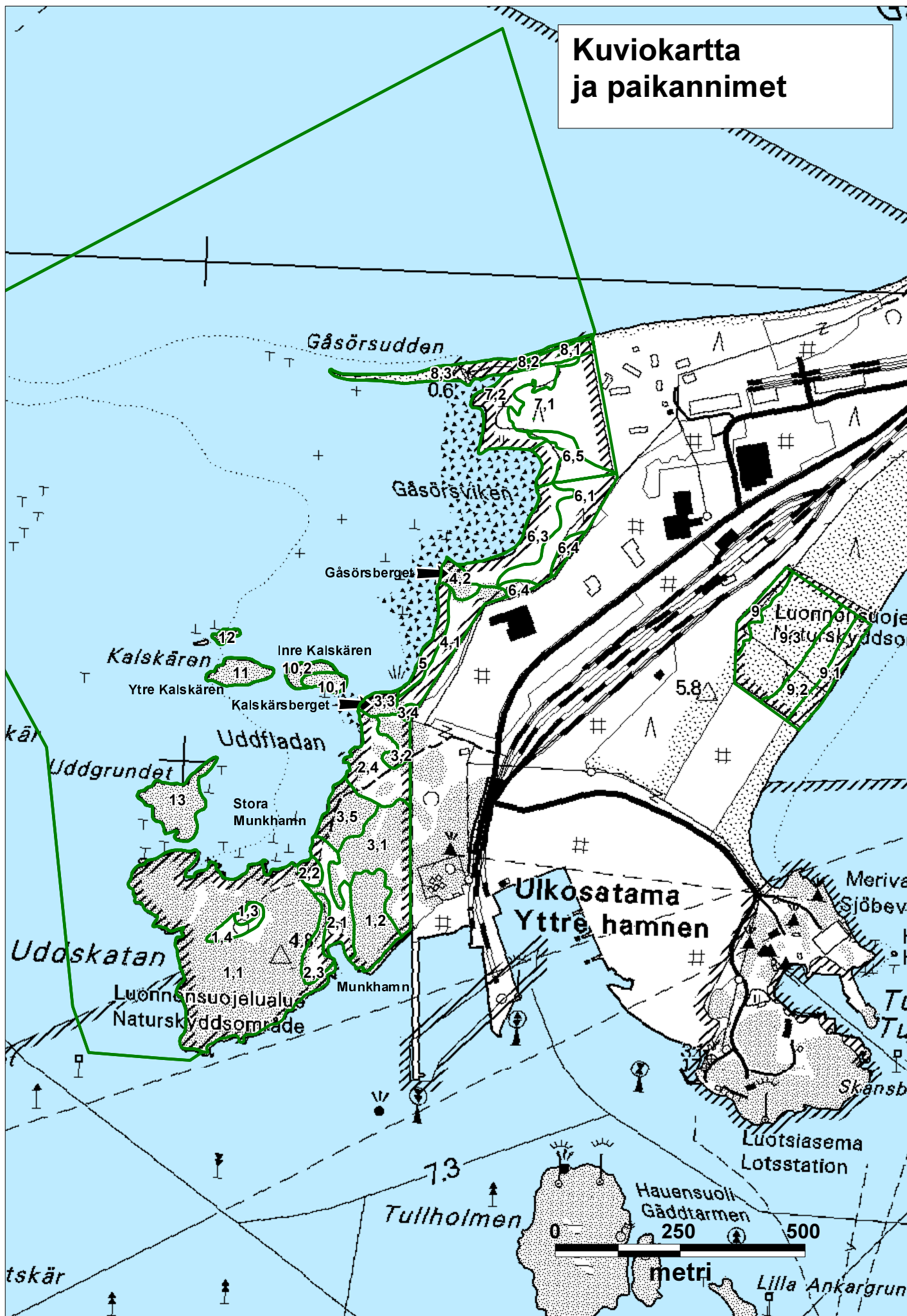
Metsähallituksen alue









Uddskatanin luonnonsuojelualue (MH)

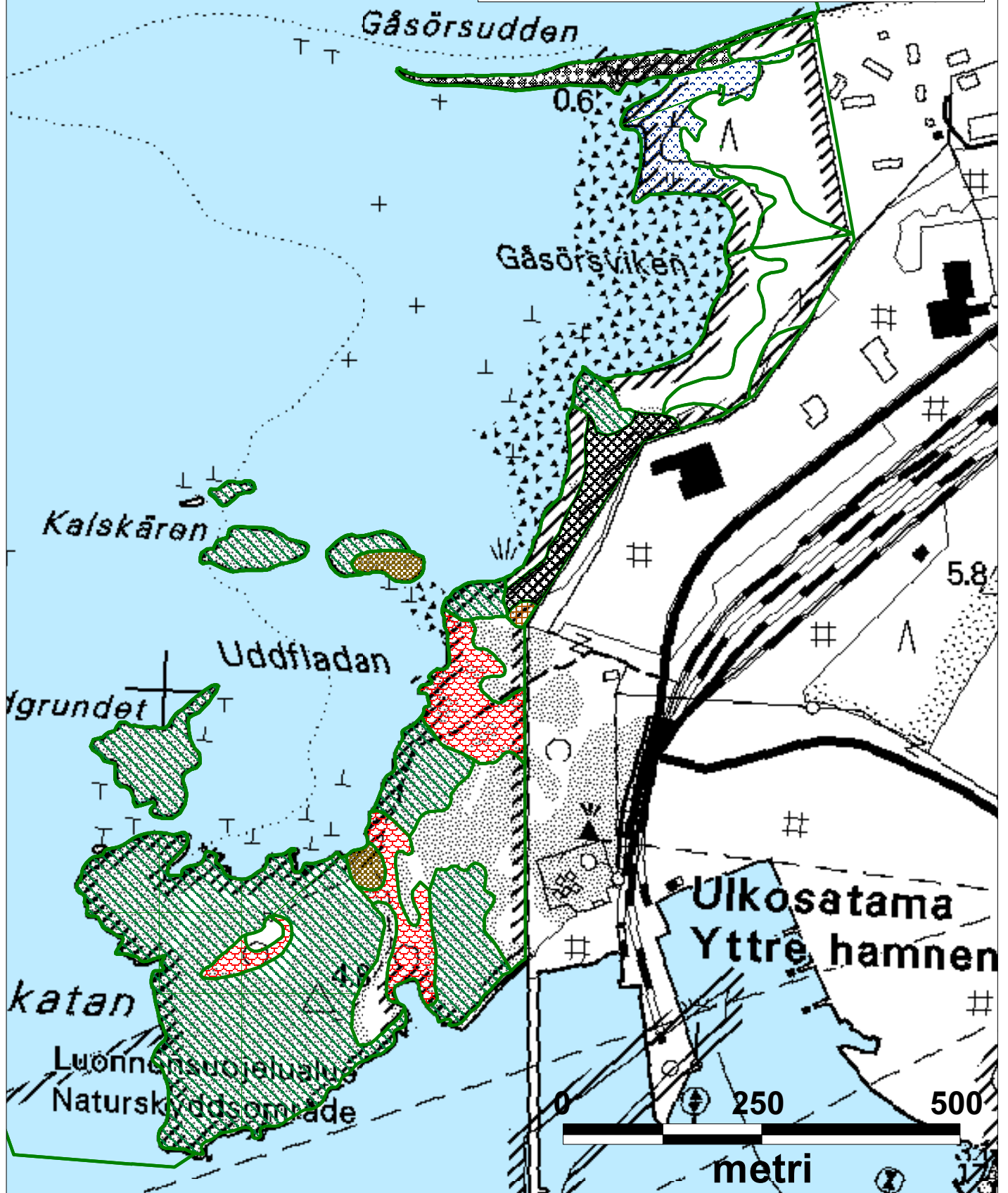


Kuviokartta ja paikannimet



Natura-luontotyytit

-  Kivikkorannat (1220)
-  Kasvipeitteiset merenranta-kalliot (1230)
-  Merenrantaniityt (1630)
-  Kuivat nummet (4030)
-  Runsaslajiset kuivat ja tuoret niityt (6270)
-  Lehdot (9050)



Natura-luontotyytit



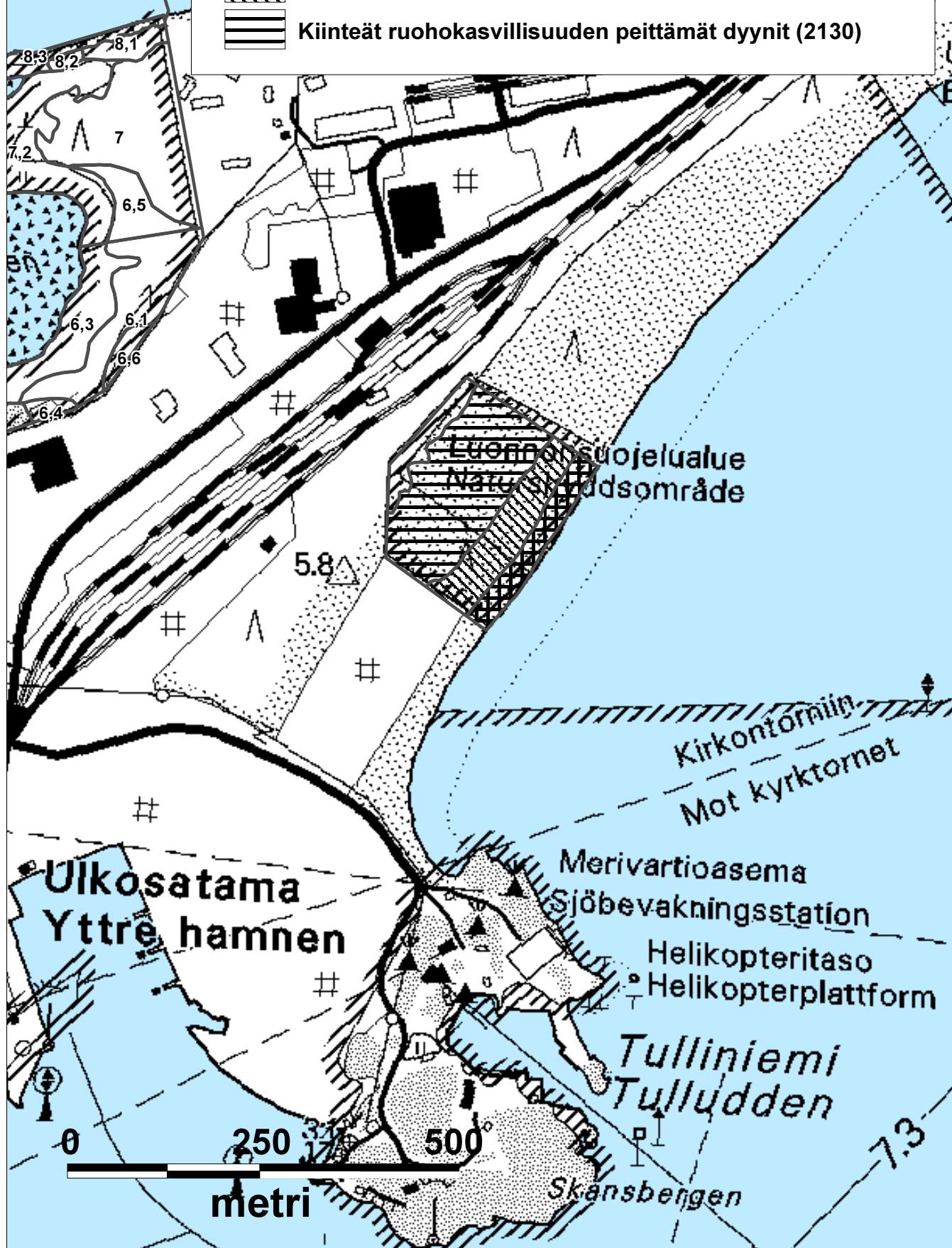
Liikuvat alkiovaiheen dyynit (2110)








Liikuvat rantakauradyynit (2120)

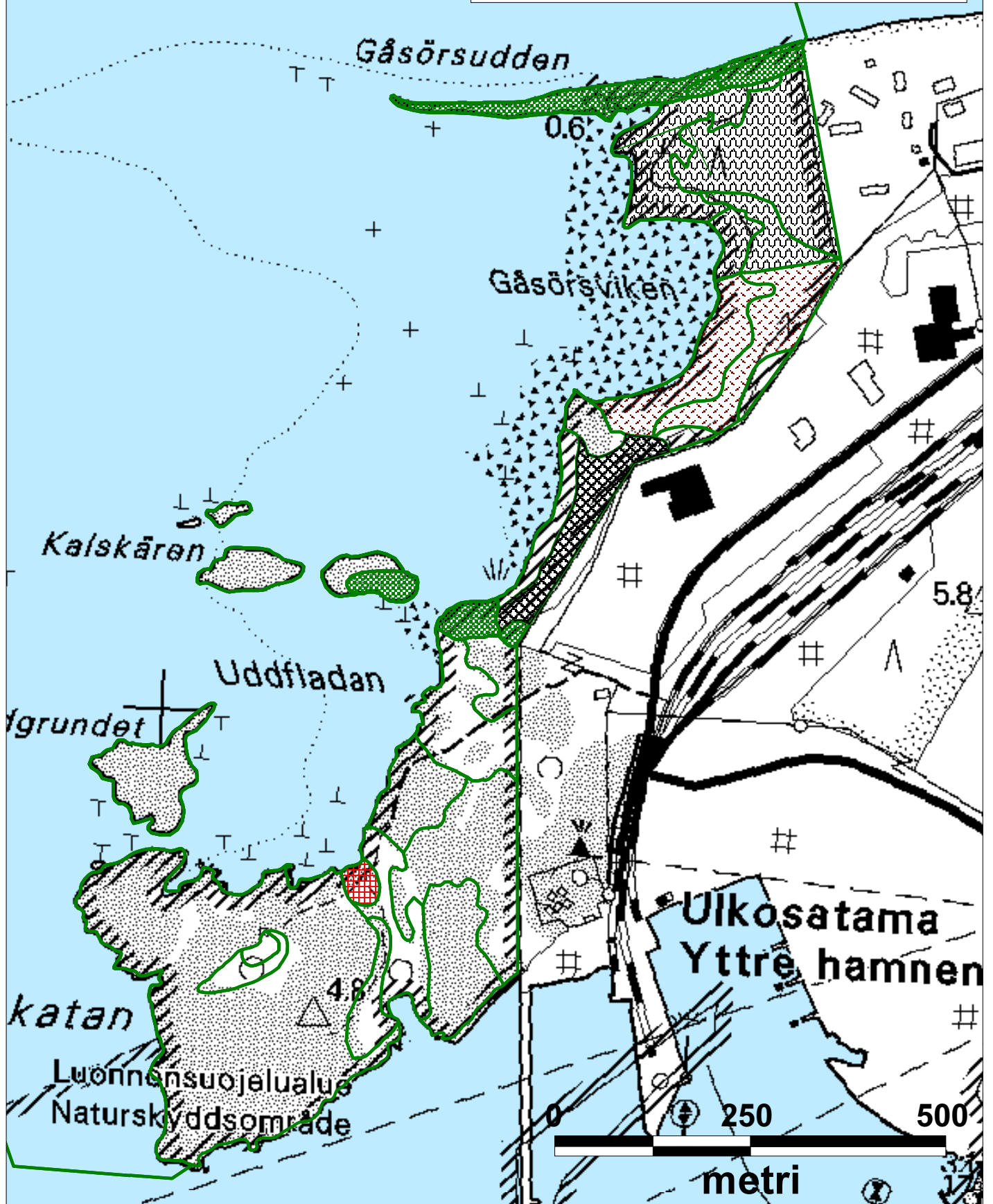


Kiinteät ruohokasvillisuuden peittämät dyynit (2130)



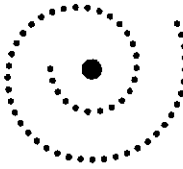
Hoitotoimenpiteet

-  Kangasajuruohon hoito
-  Ensijainen laidunnusalue
-  Niitto
-  Raivaus
-  Toissijainen laidunnusalue



HOITOSUUNNITELMASTA SAADUT LAUSUNNOT

Suunnitelmasta pyydettiin lausunnot Uudenmaan ympäristökeskuksesta, Hangon kaupungilta, Suomen vapaasatama Oy:ltä ja Hangon ympäristöyhdistykseltä, joilta kaikilta lausunto myös saatiin. Lausunnot ovat ohessa muutoin kokonaisuudessaan, mutta Uudenmaan ympäristökeskuksen lausunnon karttaliitteet on jätetty tästä liitteestä pois.



30.7.2002

UUS-2002-L-533-252

LUO 591

Metsähallitus
Etelä-Suomen luontopalvelut
PL 94
01301 VANTAA

METSÄHALLITUS

LS 06.08.2002

Ad 1242/229/2002

Viite
Hänvisning

lausuntopyyntö 20.6.2002 1242/229/2002

Asia
Ärende

UDDSKATANIN NIITTYJEN HOITOSUUNNITELMA

Hangon kaupungissa sijaitsevan Uddskatanin luonnonsuojelualue sisältyy valtioneuvoston ehdotukseen Suomen Natura 2000-alueiksi, kohteeseen Tulliniemen linnustonsuojelualue (FI0100006). Kyseinen alue on ehdotettu Natura-verkostoon sekä luontodirektiivin liitteissä mainittujen Metsähallituksen hallinnassa olevalle Uddskatanin luonnonsuojelualueelle on vuonna 1992 laadittu hoito- ja käyttösuunnitelma, jota nyt lausunnolla oleva niittyjen ja ketojen hoitosuunnitelma täydentää.

Uddskatanin niittyjen ja ketojen hoitosuunnitelmassa otetaan hyvin huomioon eri eliöryhmien elinympäristövaatimukset ja niiden ylläpidon edellyttämät hoitotoimet. Suunnitelma sisältää myös arvioinnin luonnonhoidon vaikutuksista Natura-luontotyypeihin ja lajeihin. Arviointi osoittaa, että suunnitellun hoitotoimet eivät heikennä näitä Naturen vallinnan perusteena olleita luonnonarvoja.

Tulliniemen asemakaavassa, jonka sisäasianministeriö on vahvistanut 11.4.1979, osa Uddskatanin luonnonsuojelualueesta (mm. Gärörsvikenin ympäristö) on merkitty PL1-alueeksi, maisemallisesti ja linnustonsuojelun kannalta tärkeäksi puistoalueeksi, joka on säilytettävä luonnontilassa. Kaavamääräyksen mukaan alueella ei saa suorittaa kaivamis-, louhimis-, tasoittamis-, tai täyttämistyötä, puiden kaatamista tai muuta näihin verrattavaa toimenpidettä. Tällä alueella hoitosuunnitelman mukaiset toimenpiteet siis mahdollisesti edellyttävät lupaa ko. kaavamääräyksestä poikkeamiseen (tai maisematyölupaa), mikäli sellainen on maankäyttö- ja rakennuslain perusteella mahdollista myöntää.

Ylitarkastaja


Ilpo Huolman

Tarkastaja


Kirsi Hellas

LIITTEET

3 kpl kopioita asemakaavakartasta + kaavamääräykset



27.8.2002

Metsähallitus
Etelä-Suomen luontopalvelut
PL 94
01301 Vantaa

METSÄHALLITUS

LS 28.08.2002

1242 / 229 / 2002

Viite: Lausuntopyyntönne 20.6.2002

Asia: **LAUSUNTO UDDSKATANIN LUONNONSUOJELUALUEEN NIITTYJEN
JA KETOJEN HOITOSUUNNITELMASTA**

Vuonna 1993 Uddskatanin luonnonsuojelun hoito- ja käyttösuunnitelman laati työryhmä, jossa mukana oli myös Hangon kaupungin edustajia. Tätä suunnitelmaa tarkennetaan nyt lausunnolla olevalla suunnitelmalla määrättyjen biotooppien kunnostamisen ja säännöllisen hoitamisen osalta.

Suunnitelman mukaan 1990-luvun lopussa alueella on tehty useita uusia inventointeja ja luontoselvityksiä. Suomen eteläisimmän niemen luontotyyppit ja lajisto on nyt hyvin kartoitettu ja kunnostustöitä suunniteltu.

On olemassa ristiriita hoitosuunnitelman ja asemakaavamääräysten välillä, joka tulee ratkaista. Nimittäin asemakaavassa suurella osalla Uddskatanin luonnonsuojelualuetta on voimassa kaavamääräys, jonka mukaan mm. puiden kaatamista tai muuta näihin verrattavaa toimenpidettä ei saa suorittaa.

Kaupunginhallituksen käsityksen mukaan kunnostustöissä tulee edetä maltillisesti. Kunnostus, kuten mäntyjen poisto, tulee suorittaa vähitellen, erissä ja seurata mitä vaikutuksia toimenpiteellä on koko kokonaisuuteen. Alueilla voi tarvittaessa tehdä täydennysharvennusta. Puustoa harvennetaan ja nuoria mäntyjä poistaessa tulee jättää myös kasvukykyisiä taimia riittävästi niin, että vuosikymmenten varrella ei koko maisemakuva muutu.

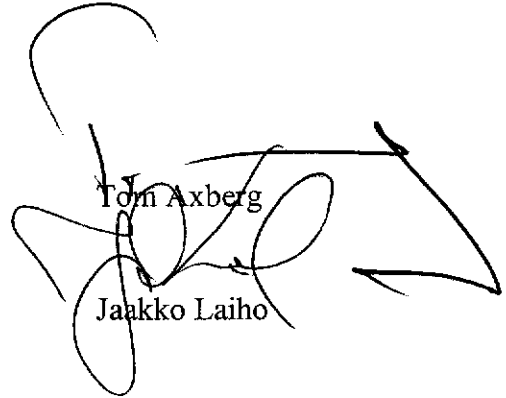
Myös laiduntaminen lienee hyvä suorittaa varovasti. Ravinnekuormitus mereen on kasvanut koko 1900-luvun ajan ja muuttanut rantojemme kasvillisuutta. Kaavailtu vuosittain toistuva

laiduntaminen tuo huomattavan ravinnelisän kivikkoiselle, karulle rannalle ja matalaan rantaveteen, joka puolestaan saattaa johtaa vuosien saatossa lajiston ei toivottuun muutoksiin. (Kuvio 6.2 ei näy liitekartassa 3)

Tulevaisuudessa tulisi pohtia, miten järjestetään niin kaupungin asukkaille kuin matkailijoille Tulliniemen ja Uddskatanin luonnonsuojelualueen tämänhetkistä luontevampi käyttö ja luonnonarvojen tunnetuksi tekeminen .

Kaupunginjohtaja

Kaupungingeodeetti.



Tom Axberg
Jaakko Laiho

Hangon ympäristöyhdistys ry
Hangö miljöforening rf

Hanko 12.8.2002

METSÄHALLITUS

LS 15. 08. 2002

1242 (229) 2002

Metsähallitus
Etelä-Suomen luontopalvelut
PL 94, 01301 Vantaa

Viite: Lausuntopyyntöne 20.6.2002

Asia: Lausunto Uddskatanin luonnonsuojelualueen niittyjen ja ketojen hoitosuunnitelmasta

Hangon ympäristöyhdistyksen mielestä on erinomainen asia, että Metsähallitus on laatinut hoitosuunnitelman Uddskatanin niittyjen ja ketojen kunnostamiseksi.

Vielä 1960-luvulla Tulliniemen alueella oli sekä avoimia että puoliavoimia ketoja ja niittyjä. Laidunnuksen loppumisen seurauksena avoimet alueet olivat jo silloin umpeutumassa. Vapaasatamatoiminnan alettua suurta osaa alueesta ryhdyttiin käyttämään autojen varastointiin, jolloin osa kedoista tasattiin ja asfaltoitiin.

Rehevöityminen on hyvin merkittävä tekijä avoimien alueitten umpeutumisessa. Ilman kautta tuleva typpilaskeuma on etelärannikollamme suuruusluokkaa 10 kg lannoitetyyppä hehtaarille vuodessa. Meren rehevöitymisen seurauksena rantaniityt ovat kasvaneet umpeen ja ruoikoituneet. Rehevöityminen vaikuttaa suuresti Uddskatanin alueen sukkessiokehitykseen. Sen seurauksena monet luontotyytit sekä lajien runsaussuhteet ovat muuttuneet. Samalla useat lajit ovat hävinneet alueelta tai joutuneet uhanalaiseen asemaan. Rehevöitymiskehitystä ei ole kuitenkaan tarkasteltu eikä otettu huomioon hoitosuunnitelmaa laadittaessa.

Suunnitelmassa on esitelty alueen luonnonoloja ja lajistoa viime vuosikymmeninä tehtyjen selvitysten perusteella. Alueen kasvillisuutta ja lajistoa on kuitenkin tutkittu jo huomattavasti aikaisemmin. 1920-30 luvuilla Bertel Lemberg selvitti Tulliniemen dyynikasvillisuutta ja Rolf Krogerus hietikoitten hyönteislajistoa. Tällöin alueella tavattiin useita nyttemmin uhanalaisia lajeja. Myös näiden tutkimusten tulokset olisi ollut aiheellista ottaa huomioon suunnitelmaa laadittaessa.

Kokonaisuuden kannalta edellä mainitut puutteet ovat ehkä marginaalisia, mutta ne huomioon ottamalla hoidon suunnittelu voisi tukeutua enemmän muutosten syihin. Tällöin voitaisiin ottaa huomioon myös aikaisemmin todettujen lajien häviäminen.

Hangon ympäristöyhdistyksen mielestä esitetyt hoitotoimet ovat kaikilta osin kannatettavia. Erityisesti laidunnuksen uudelleen aloittaminen alueella on ensiarvoisen tärkeää.

Yhdistyksemme mielestä metsähallituksen tulisi lisäksi miettiä hoitotoimien tarpeellisuutta Tullirannan dyynialueella. Siellä on rehevöitymisen seurauksena aikaisemmin melko avoimien dyynialueitten kasvillisuus muuttumassa ja umpeutumassa mäntyjen lisääntymisen ja kasvun seurauksen. Dyynien luonnonarvot ovat täten vaarantumassa.

Hangon ympäristöyhdistys ry


Astrid Lindström
puheenjohtaja



Laila Keynäs
sihteeri

osoite: Astrid Lindström
Venny Soldanintie 12
10900 Hanko

SUOMEN VAPAASATAMA OY - FINLANDS FRIHAMN AB

Metsähallitus
Etelä-Suomen Luontopalvelut
PI 94
01301 VANTAA

METSÄHALLITUS

LS 04. 07. 2002
1242/229/2002

LAUSUNTOPYYNTÖNNE 1242/229/2002 UDDSKATANIN LUONNONSUOJELUALUE

Olemme vastaanottaneet lausuntopyyntönne ja kiitämme mahdollisuudesta lausua kantamme asiassa.

Suomen vapaasatama Oy ei tarvitse luvassa mainittua aluetta toiminnassaan, joten meillä ei myöskään ole huomautettavaa hoitosuunnitelman osalta.

Koska yhtiömme toimii Euroopan yhteisön vapaa-alue statuksella on alueellamme kumminkin tullin määräämiä kulkurajoituksia, joten huomautamme, että kaikesta liikenteestä ja henkilöistä alueen hoidon yhteydessä on ennalta ilmoitettava meille. Samalla huomautamme, että asiaton liikkuminen asiakkaittemme varastojen (ml. autokentät) läheisyydessä tai esimerkiksi valokuvaaminen on ehdottomasti kielletty. Toivomme Teidän myös välttävän mahdollisuuksien mukaan töitä normaalin työajan ulkopuolella, jolloin valvonta alueellamme on heikompaa.

Esitämme myöskin, että pyytäisitte erillisen lausunnon Hangon tullista.

Muistutamme myöskin, että Hangon kaupunki ja erilaiset "kansalaisliikkeet" toivovat vapaata pääsyä Uddskatanin kärkeen. Alueenne suunnittelussa olisi järkevää jo nyt huomioida ja varautua tähän myöhempään todennäköisesti pohjoisrantaan pitkin tapahtuvaan retkeilyyn asianmukaisin luontopolku- ja lepotilas suunnitelmin.

Hangossa 3.7.2002.

Suomen Vapaasatama Oy


Ralf Aström
Toim.joht.

Etelä-Suomen luontopalvelut

4.9.2002

1242/229/2002

kirjeenne 4.9.2002

UDDSKATANIN LUONNONSUOJELUALUEEN NIITTYJEN JA KETOJEN HOITOSUUNNITELMAN HYVÄKSYMINEN

Etelä-Suomen luontopalvelut on laatinut asiakohdassa mainitun suunnitelman, jonka tavoitteena on parantaa kетоjen, merenrantaniittyjen ja entistettävien hakamaiden uhanalaisten ja harvinaisten kasvi- ja eläinlajien elinoloja kunnostamalla ja säännöllisesti hoitamalla Uddskatanin luonnonsuojelualan arvokkaita perinnebiotooppeja. Suunnittelualaue on mukana ”Niittyjen kunnostus ja hoito Suomessa, Ruotsissa ja Virossa”-nimisessä LIFE-projektissa.

Suunnitelmasta on pyydetty ja saatu lausunnot Uudenmaan ympäristökeskukselta, Hangon kaupungilta, Suomen Vapaasatama Oy:ltä ja Hangon ympäristöyhdistykseltä. Suunnitelma on myös lähetetty tiedoksi ympäristöministeriöön. Lausuntojen johdosta ei tarvinnut tehdä muutoksia suunnitelmaan.

Uddskatanin niittyjen ja kетоjen hoitosuunnitelmassa otetaan hyvin huomioon eri eliöryhmien elinympäristövaatimukset ja niiden ylläpidon edellyttämät hoitotoimet. Uudenmaan ympäristökeskuksen lausunnon mukaan suunnitellut hoitotoimet eivät heikennä alueen Naturaan valinnan perusteena olleita luonnonarvoja. Metsähallitus hyväksyy täten Uddskatanin luonnonsuojelualan niittyjen ja kетоjen hoitosuunnitelman hoitotoissa noudatettavaksi.

Luonnonsuojelujohtaja

Rauno Väisänen

Ylitarkastaja

Heikki Ravela

TIEDOKSI: Ympäristöministeriö

ISSN 1235-8983
ISBN 952-446-375-X (www.metsa.fi/julkaisut/pdf/luo/b69.pdf)

Julkaisuja voi tilata osoitteella:

Metsähallitus
Asiakaspalvelut
PL 36, 99801 IVALO
natureinfo@metsa.fi
www.metsa.fi/luo/tuotteet

Puhelintiedustelut: 0205 64 7702

Hinta 10 euroa